**הרב מרדכי יעקב שווייד**
בעמח"ס מנחת חיים
מרבני כולל טאראטיקוב, ברוקלין יצ"ו

# בענין שערות שמגלחין לעבודה זרה אם נאסר משום תקרובת

**בדבר** השאלה שנתהווה לאחרונה, בענין פיאות נכריות שנעשים משערות הבאים ממדינת הודו (אינדיע), דשם יש מקום המיועד לגזיזת שערות על יד בית ע"ז, ורבבות בני האדם המאמינים באמונתם הטפילה באים שם לגזוז שערות ראשם, והרבה מהשער שבא מהודו הוא מאותן השערות שנמכר ע"י מנהלי בית ע"ז, ויש שרואים במעשה הגילוח הזה עבודה לע"ז שלהם, ושאל' זו נשאל בשנת תשס"ד, ונתברר דענין הגילוח אצל ההודים מבואר היטב בספריהם בכתב וע"י כומריהם בע"פ, ותוכן הדברים שהוא ענין של הסרת הטומאה והגאווה וכדומה, והתירו הרבה רבנים מאז מחמת זה ועוד טעמים אחרים הלא המה הרה"ג מוה"ר **ישראל בעלסקי** ז"ל ולהבדלח"ט הג"ר **מנחם זכרי' זילבער** שליט"א אבד"ק פריימאן והגאון **החיד"א** ווייס שליט"א והג"ר **מנחם מנדל שפרן** שליט"א ועוד.

**אלא** שנתחדש בתקופה זו סיפור טפשי שנמצא לאחרונה, שהאליל שלהם נתקרח, ואשה אחת נתנה לו משערותיה, וזהו סיבת הגילוח, הנה לא מבואר בהסיפור כלל שנותנים השער להאליל, רק אדרבה נותנים השער להאשה הנודבת ע"פ פקודת האליל כהכרת הטוב על שנדבה לו שערותיה, והאשה הנודבת אינה נעבדת כלל וכלל וא"כ לפי"ז אין שום תקרובת לע"ז כלל, אבל יש שטענו שעדיין יש אומרים דהאליל בעצמו אוהב מפני זה השער ומקריבין זה בשבילו וא"כ לפי"ז יש חשש של תקרובת ע"ז.

**מיהו** נתברר ע"י ר' **גרשון וועסט** נ"י בבירור גמור דכל הסיפור הוא סיפור חדש בדוי שנתחדש אצלם בט"ו שנים האחרונים והרבה מהם לא יודעים מזה כלל, מיהו ברור שע"י הסיפור המטופש הלזה, לא נשתנה להם פתאום את מהות הענין הגילוח מענין של הכנעה לענין של קרבן, וכל הכומרים הצהירו לר' גרשון נ"י שהשער הוא דבר טמא ואסור להקריבו להאליל וכל ענין הגילוח הוא ענין של הסרת גאוה וכדומה ורק באינטרנעט מוסיפים הסיפור הטיפשי הנ"ל.

**ואשר** ע"כ צ"ל דבמקצת מהם אשר יודעים הסיפור החדש מכוונים לשניהם בעיקר להסיר הגאווה וב' ליתן להאליל מה שאוהב, אבל לפי"ז שפיר י"ל דמעשה הגילוח אינו מעשה של שחיטה, להקריב להע"ז השער כמו בפרכילי ענבים שכתב הרשב"א ע"ז נא. שצ"ל שמצד הע"ז צריכין לגזוז הענבים כדי להקריבו, רק שעצם הגילוח הוא להסיר הגאווה ולהכניע את עצמו, ואח"כ הוא דבר שני שנותנין השער במתנה להע"ז וא"כ אי"ז תקרובת, דתקרובת צ"ל אחד מד' עבודות כגון שחיטה או שבירת מקל, ולפי"ז אין כאן בית מיחוש כלל לשערות אלו מיהו אף אם נתעקש ונאמר דעצם הגילוח הוא בשביל ליתן השער אח"כ להאליל והוא חלק מהגילוח א' להכניע וב' כדי ליתנו לע"ז וא"כ יש שאל' של ע"ז על שערות אלו וצריכין לדון אם נאסר שערות אלו משום תקרובת ע"ז להנ"ל ע"כ תורף השאלה.

### אם גלוח שערות נחשב כשחיטה

**א.** הנה יש ב׳ מיני סוגי תקרובת ע״ז, האחד, כשמניח תקרובת מאכל לפניה, כמו שהקריבו במקדש במזבח אשר לפני הוי׳, ב׳, שמקריב לפניה דבר שדרך עבודתה בכך מ״מ כדי להיות עליה איסור תקרובת סובר רב בגמ׳ ע״ז נ: שצריך לעשות בה כעין פנים, היינו כמו שחיטה וקבלה וכדומ׳, והיינו שע״ז שהדרך לעובדה בקשקש מקל, אין המקל נאסר משום תקרובת רק אם שבר המקל לפניה, דשבירה הוא כעין שחיטה, וכן נפסק בשו״ע יו״ד סי׳ קל״ט ס״ג, דלפי״ז ה״ה דעל גזיזת שער לע״ז, היה לנו לחייב ולאסור דומיא דשבירת מקל הנ״ל, ודומיא דפרכילי ענבים בגמ׳ ע״ז נא. דפירש״י שם דבצירתן דומיא דשבירת מקל וזביחה, וכעי״ז כתב רבינו חננאל עיי״ש, א״כ ה״נ י״ל דגילוח השער הבא ע״י חיתוך דומה לזביחה ולשבירת המקל, ומאחר שדרכם בכך היה לנו לכאורה לאסור מטעם תקרובת ע״ז.

### הוכחה לחלק בין שבירת מקל לגלוח שער מהחינוך

**מיהו** החינוך במצוה כ״ט כשמסביר האיסור שלא לעבוד ע״ז כתב וז״ל שלא נעבוד שום ע״ז בעולם בדברים שדרכה שעובדים אותה המאמינים בה, ואע״פ שאין עבודתה מארבע עבודות שאמרנו למעלה, מכיון שעבדה במה שדרכה להיעבד חייב, ואע״פ שעבודתה דרך בזיון כגון הפוער לפעור וזורק אבן למרקוליס, ומעביר שערו לכמוש שנאמר ולא תעבדם עכ״ל, הרי דכתב דמעביר שערו לכמוש אינו נחשב חלק מד׳ עבודות שכתב לעיל במצוה כ״ו.

**ולעיל** במצוה כ״ו כתב וז״ל ואם עבדוהו דרך ביזוי ועבודתו בכך וכו׳, וד׳ עבודות האסורות בכל האלהות עד היכן מתפשט איסורן כענין מה שאמרו ז״ל ע״ז נא. דשיבר מקל לפניה בכלל זבוח הוא עכ״ל הרי דכתב דשיבר מקל אסור בכל ע״ז שבעולם מפני שהוא תולדה מזביחה שבפנים כשהוא מד׳ עבודות וחולק הוא בזה על רש״י ותוס׳ בע״ז (רש״י נ: שם, ותוס׳ בע״ז ד״ה חייב) שסוברין דשיבר מקל אינו חייב רק אם הדרך עכ״פ של אותה ע״ז לעובדה בקשקוש מקל, אז אף שבר המקל הרי המקל נחשב לתקרובת אבל החינוך סותם ומשמע דבכל ע״ז אם ישבר מקל לעובדה הוה עבודה לע״ז וכן הוא דעת הראב״ד בהשגות פ״ג מע״ז ה״ד וא״כ אף מעביר שיער לכמוש נחשב כשבירת מקל אמאי איצטריך החינוך במצוה כ״ט לומר שהוא אסור מפני שאינו מהד׳ עבודות שהזכיר לעיל אלא שאסור מפני שדרך הע״ז לעובדו בכך ובע״כ דהחינוך הבין דתגלחת שיער אינו נחשב כשבירת מקל.

**עוד ראי׳** לחלק בין שבירת מקל לגלוח שער **וכן** ברמב״ם בספר המצות בל״ת מצוה ה׳ כתב וז״ל היא שהזהירנו מהשתחוות לע״ז וכו׳ והוא אומרו יתעלה לא תשתחוה להם ולא תעבדם ואין הכוונה איסור השתחויה לבדה לא זולתה, ואמנם זכר דרך אחד מדרכי העבודה רוצה לומר ההשתחויה וכן אנו מוזהרים מהקריב להם ולנסך ולקטר וכו׳ וענין זה המאמר כי אלו הארבעה מינין מן העבודה והם ההשתחויה והזביחה והקטור והנסוך שבהם צוה עלינו שנעבוד האל יתעלה כל מי שיעבוד ע״ז באחת מהן חיב סקילה ע״כ.

**ובמצוה** ו' כתב הרמב"ם היא שהזהירנו מעבוד ע"ז ואפילו בזולת הארבע מינים הקודמים, אבל בתנאי שתהיה אותה העבודה כדרכה, רוצה לומר שיעבוד אותה במה שהוא דרך אותו הנעבד שייעבד בו, כמו שיפעור עצמו לפעור, או יזרוק אבן למרקוליס, והוא אומרו יתעלה באזהרה מזה ולא תעבדם וכו', ושם אמרו (סנהדרין סד:) שלש כריתות בע"ז למה, אחת כדרכה, ואחת לשלא כדרכה, ואחת למולך, רוצה לומר כי מי שעבד אי זו ע"ז שתהיה באיזו מין שיהיה מן העבודות, הנה הוא חייב כרת, ובתנאי שיעבוד אותה כדרכה כלומר בדבר שדרכה שתיעבוד בו, כמו פוער לפעור וזורק אבן למרקוליס "ומעביר שערו לכמוש", וכן מי שעבד באחת מן הארבע עבודות, לאי זה נעבד שיהיה מהם הנה הוא ג"כ חייב כרת, ואע"פ שאין דרך עבודתה בכך, כמו אילו הקריב לפעור או השתחוה למרקוליס עכ"ל.

**הרי** דכתב במצוה ו', דמעביר שער לכמוש אינו מד' עבודות שכתב במצוה ה', דהרי בא לחדש דאף שאין כאן ד' עבודות מ"מ חייב משום עבודתו בכך ואי גילוח השער הוה שחיטה כמו שבירת מקל אמאי הביאו הרמב"ם במצוה ו', ועוד שהרי תיכף אחר מעביר שער לכמוש כתב, וכן מי שעבד באחת מן ד' עבודות, ש"מ דמעביר שערו אינו מד' עבודות בע"כ דגלוח שער אינו בגדר שבירת מקל.

**ואין** לומר דמעביר שער אין הכוונה לגלוח, שהרי הרמב"ם כתב בתשובותיו (במהדורת מכון ירושלים סי' רצ"ז) דכמוש היה עבודתו בפריעת שער לפניו, שמגלה שערו לפניו, ולא כתב כלום מגלוח, וא"כ מעביר הכוונה שעובר עם שערו לפניו זה אינו, א' דהרי במכילתא דרשב"י כתב בפי' מקריב שערו לכמוש, וע"כ שניהם אמת, והרמב"ם בתשו' מתייחס רק להישמעאלים שרק פרעו וגילו שערם, ואמר שזה בא מכמוש, אבל אוודאי היה שם גילוח שער שזהו הפשטות במעביר שער ופשוט. (ובספר המכילתא והרמב"ם להר"מ כשר ז"ל סי' נ"ז נוטה שטעו המתרגמים בתשובת הרמב"ם וצריך להגיה בו שקרבו השערות לכמוש יעוש"ה). **ב'** דהרי רואין בכתבי הגוים (לארורה שבהודו) שכתבו בענין גלוח השער, שבע"ז שבסביבות ארץ ישראל היה ענין גלוח השער כמו הקרבת דם לע"ז (והמעיין שם יראה שלא כתבו כן שזהו הדרך וההסבר של גלוח השער בהודו, רק שזהו הדרך שהיה פעם בימים קדמונים, ולא הבינו הדברים לאשורם הרבה ת"ח, וע"כ העתיקו דכתב שם בפי' בכתביהם דענין גלוח השער הוא ממש כהקרבת קרבן, וזה אינו דעיקר הוא המובן שמנבלין את עצמם לע"ז) ומע"ז שאנו יודעים כן בע"כ שזהו כמוש[א].

---

**א.** וראיתי לת"ח גדול בתשובותיו להגאון אבד"ק פריימאן שליט"א שהעיר, דהלא בפעור מבואר בראב"ן בע"ז נא:, דבצואה ליחה כשפוערין קמיה, נחשב כזריקה המשתברת ונעשה תקרובת ע"ז, וע"כ כשהרמב"ם כתב שפוער לפעור שאינו מד' עבודות זה א"א, שהרי הוא זריקה משתברת, ובע"כ דהרמב"ם ר"ל לחייבו משום ב', א' משום לא תשתחווה שזהו החיבו משום ד' עבודות, וב' משום לא תעבדם שזהו משום שדרכו בכך, וא"כ כן י"ל גם במעביר שער לכמוש שיש בו משום שבירת מקל שזהו לא תשתחווה וגם משום לא תעבדם שדרכו הוא בכך.

**ביאור** החילוק בין שבירת מקל לגלוח שער **והביאור** הוא דהנה רש״י פירש דף נ: וז״ל דכיון דדמי שבירה לזביחת בהמה של פנים ״ששובר מפרקתה״ עכ״ל ומקשין העולם היה לו לרש״י להזכיר עצם החיתוך שהוא חותך בבשר וסימנים בעת השחיטה ולמה הוצרך רש״י כאן לשבירת מפרקתה, מה עוד שאסור מדינא לשבר המפרקת עם השחיטה בחולין כז, ואפילו בשחיטת חולין בחולין קיג וכ״ש שאינו מעיקר עבודתה כלל, ועל כרחך דהיא גופא הוקשה ליה לרש״י מנא ליה לרב להצריך במקל שבירה המחלקת גוף אחד לשנים, בו בזמן שבעבודת הפנים בזביחה אינו אלא מחתך בשר בעלמא, וע״כ דגם בזביחה נהגו בשבירת המפרקת והיינו במליקה, או משום דנהוג כן אף בשחיטה אחר גמר שחיטתה שהיה מתיז הראש ומעלהו, ה״נ בעינן שיעשה הכעין פנים בשלמות וישבור גוף המקל לשנים דומיא, דמפרקת והא ראי׳ דבזרק מקל לפניה פטר רב, לפי שאינו דומה לזריקה המשתברת וה״נ תימא מהיכ״ת להצריך זריקה המשתברת הלא דיעבד אף זריקת דם קרוש שאינה משתברת וכיו״ב כשירה, וכמו שהק׳ כאן הגר״י ענגעל, וע״כ מאחר דבסתם זריקה נהוג בזריקת טיפין טיפין בעינן בע״ז שיעשוה ג״כ הכעין בשלימות ה״נ לענין שובר מקל וכדומ׳ צריך שיחלק גוף אחד לשנים כשבירת המפרקת.

**ובזה** מובן מאי דמשני הש״ס לרב בפרכילי ענבים, כגון שבצרן מתחילה לכך, דלכאור׳ תמוה מנ״ל דמיירי בכך, ולא שמצא ענבים ושבלים שהקטירן בפנים, וליחייב עליהם דהוה כעין פנים בביכורים, וע״כ דמתניתין קשיתיה מ״ש דנקט פרכילי ענבים ועטרות של שבלים, ולא ענבים ושבלים עצמם, ועוד למה לא הזכיר שאר פירות כאפרסקים תאנים ורמונים וכברייתא בשבת כב, וע״כ להשמיענו דבע״ז בעינן שיעשה גם הבצירה לשם ע״ז, וזה לא שייך רק בפרכילי ענבים ועטרות של שבלים דומיא דשבר מקל ומפרקת. מעתה אש דנקט פרכילי ענבים ועטרות של שבלים, דרק בכה״ג דומה לזביחה דבפנים שמחתך ענפי הענבים ובשבליך

---

ובעניותי לא ראיתי בראב״ן, דבפעור דעצם הפעור יהא נחשב לזריקה כאחד מד׳ עבודות להע״ז, דבדף נ: מבואר בספת לה צואה בכל ע״ז חייב אף שאין עבודתה לכך, דצואה ליחה הוה זריקה המשתברת, ונחשב כעבודה מד׳ עבודות שחייבין בכל ע״ז, ומדויק דוקא ספת צואה, אבל פוער עצמו לסתם ע״ז אין זה נחשב בכלל לזריקה, ובדף נא: דקאמר אין קלקלין לא לפעור, ולא למרקוליס למאי אילימא דאפי׳ פנים כחוץ דמי ושרי, השתא פעור מפערין קמיה, מים ומלח לא מקריבין ליה, אלא אפי׳ חוץ כבפנים דמי ואסור, וכתב הראב״ן שם השתא פעוריה מפערין קמיה, ״והרי (גי׳ אחרת והוי) תקרובת שלו״ מים ומלח מיבעי, וכוונת הראב״ן להסביר קושי׳ הגמ׳, דאם לפני הפעור מפערין קמיה, שזהו תקרובת של ארורה זו, כ״ש שמביאים לפניה שאר מיני תקרובת, דהיינו מלח ומים, אבל אין כאן שום הוכחה דפעור הוא תקרובת הנאסרת שיהא אסור בהנאה, דאה״נ שהוא התקרובת לע״ז, מ״מ כדי להיות אסור בהנאה צ״ל אחד מד׳ עבודות, וכמו שהתחלנו ופעורין קמיה אי״ז כלל וכלל זריקה, שנאמר שיהא אסור, וראיתי בקונטרסים שכתבו דגם בתוס׳ ור״ן בע״ז נ: ודף נא. מבואר דשייך בעצם פעור זריקה אי לאו דאינה משברת, וחפשתי ובעניותי לא מצאתי לזה שום ראשון כעת וע״כ הדרן לדידן דפוער עצמו לפעור ומעביר שערו לכמוש אינו כלל מד׳ עבודות ואין הגלוח בגדר שבירת מקל.

לשניך דומיא דשובר מפרקת עיין תוי"ט כאן במשנה פרכילי.

**והנה** ענין שבירה וחיתוך ושחיטה הוא שחותכין הדבר לב' חלקים זהו הענין שהיה במקדש אבל תגלחת נקרא גזיזה הענין הוא בכאן שמפריד הדבר משורשו ומחיותו שבראש ואינו מחלק הדבר לב' רק מפריד השער מהראש, זה אינו דומיא דמקדש, (ואף אם אינו חותך רק באמצע מ"מ הענין אינו כשבירה לב' חלקים רק מפריד החלק השער התחתון משרשו וחיותו שבאדם) ואך לשבירה היה צריך לרש"י ראי' שהיה כן במקדש, ה"ה לענין תגלחת אף שהוא מין חיתוך מ"מ אינו דומה לשחיטה במקדש, ומה שהקשו משופר דמבואר במאירי ר"ה דף כח: דהנוטל שופר מאיל נחשב לשבירה שאני התם דמבואר בבכורות דף מד: דהוה מום ומוכח ששופר הוא חלק מעצם הבהמה וממילא נחשב פסיקתו כשובר דבר אחד לשנים וכן י"ל בהדס ולולב דבקציצתו נחשב לשבירה כמבואר בראשונים שם ג"כ הלא הוא חלק מאילן ושובר דבר אחד לשנים משא"כ שער שמחובר לאדם אין פסיקתו נחשב לעושה מום באדם. והנה בדעת קדושים להגה"ק מבוטשאטש חלק יו"ד הל' שחיטה סי' ד' סק"א כתב וז"ל נראה שגם לנקודת הכסף שגם מעשה כל דהו, וכל דהו מהסימן שנשחט לע"ז נאסר עי"ז (דנחשב כתקרובת ע"ז אף שלא נגמר השחיטה) במריטת נוצות. כיון דלא שייך מוקצה לאסור על הדיוט ע"י שום פעולה, ורק בשחיטה היא הפלוגתא דנקוה"כ עם הטו"ז, ועיין בתוס' בב' קכט: וכעת צל"ע עכל"ה ובאור שם בגדולי הקדש דבריו דהגם ששיבר מקל לפניה נאסר בע"ז וכנ"ל, י"ל דזהו דוקא שיבר מקל דהוי מעשה שבירה ופסוקה בגוף המקל ממש, והוי דומיא דפסיקת ושחיטת קצת סימנים בגוף הבע"ח. בזה נאסר, משא"כ מעשה מריטת נוצות מהעוף, לא מיחשב כ"כ מעשה פיסוק בגוף הבע"ח, ממש, דנוצה ושיער אינו אלא דבר נוסף ע"ג הבע"ח עכ"ד.

**ולענ"ד** הרבה דוחק יש בדברי הגדולי הקדש דהרי לשון הרב דלא שייך מוקצה לאסור ע"י הדיוט רק בשחיטה ומשמע דיש כאן גריעותא בעצם מעשה הפסיקה של מריטת נוצות דאינו נחשב כמעשה שבירה או פסיקה אפילו כשבירת מקל.

**ולפי** מש"כ א"ש דהדעת קדושים סובר דמריטת נוצות וכן שאר דברים שעושים בבהמה, הוא רק מפריד הנוצה או שאר דבר מהבהמה זה אינו מעין שחיטה, שתהא נאסר הבהמה ורק בשחיטה נאסר.

### עוד ביאור בחילוק בין גלוח שער לשבירת מקל

**ועוד** יש סברא גדולה דמצינו גזיזה בכל התורה כמו במלאכת שבת וראשית הגז ובכל הנך היה המעשה גזיזה למה שנוגע בשערות אבל תגלחת אינו מעשה המתיחס לשערו בפנ"ע, כדי לדמותו לשבירת המקל, אלא הוא מעשה המתייחסת להאדם והגוף, וע"כ כיון שאין בדומה לזה במקדש, אף שהוא מעשה של חיתוך, א"א לחושבו תקרובת ע"ז, וממילא התגלחת השער כאן דומה ממש לתגלחת, שאינו מעשה הדומה לשבירת מקל שיהא נאסר משום תקרובת ע"ז.

### היתר ב' דאדם ושערו אינם מיוחדים לע"ז

**ב.** עוד יש היתר מרווח לשערות אלו והוא מונח בדברי הגאון מוה"ר

ישראל בעלסקי זללה"ה בתשובתו למרן הגרי"ש אלישיב וקיצר בדבריו ונבאר מקורו וקודם נעתיק דבריו והוא בספרו שלחן הלוי סי' כ"ח וז"ל טעם גדול יש לי כנראה להתיר בהרחבה, וגדולה היא אצלי כי כן יצא לי בע"ה מעת ומאז לימודי בסוגית הגמ' ובפוסקים מימי חרפי, והוא שנראה ברור מגמרא ומסברא שא"א לעשות שום פעולה ולקבוע על ידה כלפי חפץ שיהיה עליו דין תקרובת, אא"כ ייחד החפץ מקודם לע"ז, ומשיהיה מוכן לכך אז יתהפך דינו לתקרובת ע"י קביעת מעשה, או מה שהוא כעין פנים, או הכנסה להיכל הע"ז כדעת הש"ך ביו"ד סי' קל"ט סק"ג בדברי הרמב"ם וכו', אבל בלי חפץ מוכן לכך א"א להקבע בשום פנים להיות ע"ז, הרי ענבים או תבואה בעוד שהוא מחובר וכו' כולהו מוכנים לכך בתורת חפץ לע"ז אבל אצל שער אדם זה בלתי אפשר, כי בהיותו מחובר לגוף האדם אי אפשר לו להיות חפץ מיוחד, כי הוא חלק מגוף האדם ולא חפצא של תקרובת, דלית לן שער העומד לגזוז כגזוז דמי כגיטין לט. וברמב"ם בהל' מעילה פ"ה ח' ואין ראוי לעשות מגוף האדם תקרובת ע"ז ושיוסר השער ממנו, ומאז אין כאן מעשה שיאסר על ידו. והסברא נותנת לכך כי אין בשום עבודה מעבודות פנים שום חשיבות אא"כ יעשה בדבר המוקדש מכבר ואף בפרכילי ענבים שבצרם מתחילה לכך, ברור שמכיון שדעתו לבצרם לע"ז כבר קבעום לחפצים המיוחדים לע"ז, אבל על חלק מגוף העובד אין בדעתו זו כלום, כי לא ייחד חלק מהגוף עד אשר יבדל ממנו ויעשה חפץ לא אדם, וראוי לעיין בזה כי כנראה ראוי לסמוך עליו למעשה אף בלי להצטרף להשאר עכ"ד.

**סברת מורינו הגרי"ש אלישיב ז"ל שחולק דאי"צ שיהא מיוחד הדבר לע"ז**

**וכתב** ע"ז הגרי"ש אלישיב זלה"ה בתשובתו וז"ל אמנם קיי"ל חולין מ: השוחט בחוץ, חטאת העוף לע"ז חייב, משום ע"ז כיון ששחט סימן אחד - מחתך בלבד הוא ונאסר משום ע"ז אף כשאין לו זכות לקבוע וליחד את העוף לע"ז שהרי הוא הקדש, אלא עצם מעשה השחיטה שהוא עושה לע"ז חל עליו דין תקרובת עכ"ל ובהקדמה לתשובה זו הוסיף לכתוב וז"ל גם בתקרובת ע"ז אין ענינה לאסרה מצד שייחדה לע"ז מקודם להקרבתה או עכ"פ חפץ שתהא קבועה לקרבן להע"ז שיהא מונח לפניה וכדו' (גם אי"צ לפנים מהקלקלין בגוונא דשחיטה וכעין זביחה וכמבואר לעיל) וזאת למדנו במפורש מסוגיא דחולין דף מ. דהגמ' דנה בשוחט חטאת בשבת בחוץ לע"ז חייב שלש חטאות ופריך הגמ' הא עשה בה מעשה כל דהו, שהתחיל לחתוך סימן אחד אסרה והוי מחתך בעפר בעלמא שהרי כשנעשה תקרובת ע"ז ע"י מעשה כל דהו פקע שם קדשים מינה ואמאי יתחייב אשחוטי חוץ ועיי"ש רש"י שהאריך בזה ותי' הגמ' דמיירי באומר בגמר זביחה הוא עובדה והיינו שהתנה שלא יהא תקרובת לע"ז רק לאחר גמר זביחה ובאותו זמן עובר גם על איסור קדשים בחוץ, והשתא אי נימא דלא שייך שם תקרובת לע"ז אא"כ יחדה קודם הזביחה לשם קרבן הו"ל לגמ' לאוקמי בפשטות טפי דלעולם אינו מייחד כלל הבהמה לשם תקרובת ולא נאסרה הבהמה באיסור תקרובת קדשים בחול, ולא נעשה כלל תקרובת ע"ז ואמאי איצטריך לאוקמי שהתנה שיעשה תקרובת בגמר זביחה דל דין תקרובת מהכא משום איסור ע"ז

עצמה יתחייב חטאת, ומוכח מזה דכל שעובד ע"ז והוה כעין ד' עבודות נעשה ממילא תקרובת ע"ז אף בלא שום יחוד כלל ושפיר מקשה דמכי עשה בה מעשה כל דהו אסרה מדין תקרובת ומחתך בעפר בעלמא הוא, ומשו"ה איצטריך הגמ' לאוקמי באורחא דחיקא דמירי שאומר שרק בגמר זביחה עובדה ואז תעשה תקרובת עכ"ד.

**ובקונטרס** המודפס הישכם אוהבים את ה' כתבו שבאמת הרב הטוען (כאילו הוא קטלא קניא באגמא) **לא הביא שום** מקור לדבריו והגרי"ש אלישיב ברוב ענוותנותו השיב לו ובאמת בתשובה שניה למרן הגר"ש האריך הגאון הרב ישראל בעלסקי זצ"ל בדבריו וע"כ נעתיק דבריו.

### באור להצדיק אמאי צריכין דבר מיוחד לע"ז כדי להיות אסור

**וז"ל** מש"כ מרן בענין מה שכתבתי שעשיית תקרובת לא שייך אלא בדבר המיוחד מכבר והוסיף על מה שכתבתי לומר דבעינן דבר המוקדש מכבר לא רק מיוחד ואולי יצא לו כך למרן שליט"א ע"י מה שהבאתי הוכחה מהא דעבודות של קדושה לא שייך אלא במה שהוקדש מכבר בודאי א"א להשוות ענין הקדש וענין תקרובת לגמרי, וזה פשוט למרן שליט"א ולכל מבין כי אין הקדש לע"ז ולא שייך בה הקדושת חפץ כלל כדאי' בע"ז מא: תניא, האומר בית זה לעכו"ם כוס זה לעכו"ם לא אמר כלום שאין הקדש לעבודת כוכבים ופירש"י שאין הקדש לעבודת כוכבים באמירה עד שיקריבנה לפניה בתקרובת עכ"ל אלא דמ"מ בעינן מעשה באיזה חפץ שיקבענו להיות עליו דין תקרובת, וא"א לדבר על תקרובת בלי חפצא של תקרובת, והאדם עצמו א"א למחשביה כחפץ של תקרובת בשום פנים, הגע בעצמך היתכן שיאסר גופו של המשתחווה לע"ז מדין תקרובת. והשער עד שלא העבירו הרי הוא עצם גופו של האדם כמו שהוכחתי ואין מה לדבר עליו מענין תקרובת עד שיוסר מהאדם, ומאז שהוסר אין עושים בו שום מעשה שיקבע על ידו לתקרובת, וזה ברור לכאורה, והא דשייך דין תקרובת בדברים שא"א לאסרם מדין נעבד כגון מחובר (פרכילי ענבים) והקדש (חטאת העוף) או קרקע (מחתך עפר) אין גדרי נעבד דומין לגדרי תקרובת, כי כל אלה שייכי שפיר בתקרובת ומעשה הנעשה באותו חפצא שיאסר על ידו ובכל אלו יש חפץ ויש מעשה משא"כ בעניני כלל וכמשנ"ת, והנה מרן שליט"א הזכיר בתוך דבריו הקדושים, שאסור לענינינו מאי דאי' בגמ' חולין למ"ד סתם מחשבת עכו"ם לע"ז נעשה השחיטה ששחטו לזבחי מתים, אף בלי הקרבת שמץ מינייהו לע"ז, והשחיטה לבדה היא מה שפעל בה להיות לה דין תקרובת בלי שום הקרבה אחרת בחפץ, כן הוא באמת אבל הבהמה כולה היא ודאי החפצא של תקרובת שדברנו עליו והשחיטה הוא הפעולה שנעשית באותו חפצא, וע"י פעולה זו נשתנה הבהמה להיות לתקרובת ונאסרה, אבל אצלינו הגילוח נעשה בגוף האדם כי עדיין אין כאן שער נפרד בעולם, והאדם לא נתהפך עי"ז להיות לתקרובת בשום פנים, ואחר הגילוח לא נעשה מעשה כל דהו בשער, א"כ איפה היא התקרובת והאיסור, עכ"ד.

### באור להסברא אמאי אין אדם ושערו נחשב מיוחד לע"ז

**ויש** מקשים עליו דמה שחילק דמעשה הגילוח אינו מעשה בהשערות כי אם

בהאדם, ואדם פשוט דאינו תקרובת משא״כ בפרכילי ענבים, הרי שפיר חשיבי חפצא של תקרובת דהא גם מחובר לקרקע יכול להיות חפץ של תקרובת, דמהיכ״ת שאדם אינו יכול להיות תקרובת, אבל באמת יש ראי׳ לזה מגמ׳ קידושין נז., דלא מצינו בע״ח נאסרים, וקשה הרי משכח״ל בכה״ג שנתגלח לע״ז, ועכ״ח דפשיטא ליה לגמ׳ דבע״ח אינם נאסרים ועיי״ש בהמקנה שהוכיח מגמ׳ זו דבע״ח שנעשה חליפי ע״ז לא נאסרין ועיין בבראשית רבה פ״ס ס״ג דפליגי ר״י ור״ל אי מה שנדר יפתח להקריב בתו היה נדר שחל באמת או לא.

**ואין** להקשות דאף דהאדם לא נאסר הרי לכל הפחות השערות יאסרו, דזה אינו ממה נפשך דהרי בשעת הגילוח השערות עדיין מחוברים להאדם, ובטלים אליו, וא״א שיאסרו ואחר הגילוח שוב לא נעשה בהשערות שום מעשה עבודה עכ״פ כעין זביחה, משא״כ בפרכילי ענבים שפיר הם נאסרים בשעת הבצירה דאין שום חסרון במה שהם מחוברים ושפיר יכולים לאסור.

### הוספת ראי׳ אמאי אין לאסור שער שאינו מיוחד לע״ז

**ואף** אם נאמר ששייך לאסור בע״ח, כמבואר לכאורה בש״ך בנקודת הכסף יו״ד סי׳ ב׳ על הט״ז סקי״ד, מ״מ יש לומר עפ״י הריטב״א בע״ז נ: בסוגי׳ דשבירת מקל, דסובר רש״י שצריך להיות הדרך של הע״ז לעובדה עכ״פ במקל בקשקש, ואם לאו אפי׳ שישבור מקל לפניה, והיינו שעושה מעשה כעין זביחה אינה נחשב בזה המקל כתקרובתה, וכך נפסק בשו״ע סי׳ קל״ט סעי׳ ג׳, והק׳ הריטב״א וז״ל וא״ת א״כ למה ליה למימר שעובדין אותו במקל (והלא עשה מעשה כעין זביחה ויהא די בזה לאוסרה) תירץ הר״י שאילו לא היו עובידן אותו במקל כלל לא מחייב בשבר מקל לפניה דלא שייכא בפנים, פי׳ לפירושו דכיון דליכא עבודת מקל לפנים היכי חשבינן ליה כעין זביחה, אלא דכיון שדרך עבודת הארורה במקל הויא לה מקל לדידה כבהמה לפנים ומעתה הוא לה מקל לדידה כבהמה לפנים ומעתה הויא שבירת מקל זה כזביחת בהמה וחשיבה למיהוי תולדה דידיה עכ״ל.

**וביאור** דבריו דסתם מקל כשנשבור אותו כיון שאין המקל בעצם מיוחד לע״ז, האיך אפשר לומר דכששוברו שעושה מעשה שחיטה, הלא לא עשה כלום, אלא כיון שדרך לארורה זאת לעובדה במקל, נמצא דמקל אצלה יש לו חשיבות כמה בהמה, וע״כ כששוברו נחשב מעשיו כמעשה שחיטה, הרי מבואר דדבר שאינו מיוחד לע״ז א״א לומר דכששוברו נחשב שבירתו כשחיטה ותקרובת, אלא שרב בעלסקי מבאר באופן סתמא דאדם כיון שא״א למחשביה כחפץ של תקרובת דאין שייך איסור עליו כשהוא עובד עבודה זרה, ממילא א״א לאסור דבר ממנו לתקרובת, משא״כ חפץ בעלמא ששייך בו איסור יכולין לאסרו, והריטב״א מצריך שיהא מיוחד לע״ז זו, ובלאוו״ה אין שייך בו תקרובת, וממילא אף אם נאמר דאדם שייך בו חפצא דתקרובת, מ״מ צ״ל האדם עומד להיות לעבוד בו ע״ז זו וא״א לאסור ע״י תקרובת בלי שיהא החפץ ראוי להיעשות תקרובת.

**ומעתה** שער אדם כל זמן שהוא על האדם יש לו שם אדם דהלא קיי״ל שער העומד לגזוז לאו כגזוז דמי

ברמב"ם בפ"ה מהל' מעילה ה"י ואדם אינו מיוחד לע"ז הארורה שאנו דנים בו אצל ההודים שיעבדו בגוף האדם עד שנאמר שאם נשבור גופו נחשב זה כזביחה לפניו, והגם שמכניעין עצמם בתגלחת זו ונותנים בזה פארם לע"ז, מ"מ אינו נותן גופו רק דבר נפשי אבל גופו של אדם אינו מיוחד לשום עבודה בארורה זו. וע"כ א"א דגזיזת שער האדם בתגלחת מן האדם, יהא חל על השאר איסור תקרובת כלל, משא"כ בפרכילי ענבים הגם שהוא מחובר לקרקע, ודינו קרקע, היינו שנקרא קרקע לדינים מסוימים, מ"מ אין השם גפן ואילן בטל ממני מחמת דינו כקרקע, דהרי יש בו דיני כלאים וכדומה, וממילא כיון שעובדין ע"ז עם גפנים נחשב האילן כמיוחד לע"ז, וחלק מהעבודה הוא החיתוך לע"ז ושפיר נאסר הגפן, משא"כ השער אדם אע"פ שעומד לגזוז הרי עדיין שבח הוא לאדם, וא"כ בטל הוא להאדם כמוש"כ הרמב"ם שם בפירוש בהל' מעילה, וע"כ מעיקר הדין הרי"ז מותר בלי שום פקפוק[ב].

**היתר ג' לצרף דעת ר' יוחנן שצריכין שחיטה ממש ושבירת מקל אינו כשחיטה**

**ג.** עוד יש לצרף דכיון דתגלחת אינו כעבודת פנים כמוש"כ דהוא רק כשבירת מקל שדומה לשבירה, ונהי לדעת רש"י ותוס' ושארי ראשונים דנקטו כרב, דסגי בכעין פנים ולא בעינן כפנים ממש, א"כ ה"ה בגלוח השער דנאסר, אבל לדעת הרמב"ן דס"ל דהלכה כר' יוחנן דפליג על רב, ומצריך כעין פנים ממש, (דהיינו שחיטה כפשוטו ולא שבירת מקל) ושאני פרכילי ענבים שהיו באים בפנים בביכורים עיי"ש, וכ"כ הר"ן בשמו, לפי"ז פשוט אפילו אם היתה עבודתה של ע"ז בגזיזת שער אינו חייב, כיין דלא הוה כעין פנים, ואם כי דעה זו אינו מובא בטור ב"י ושו"ע, מ"מ הרי הריטב"א כאן בע"ז נא פוסק כהרמב"ן, ומביא כן ג"כ מרבו הרא"ה, והוא בחידושי הרא"ה הנדפס בע"ז כאן, וגם ברבינו חננאל כשפי' קושי' הש"ס "והא ה"נ לא כעין פנים איכא דהא אין נקרבין בעזרה בתורת קרבן" עכ"ל. ואף דמשני לרב שבצרן מתחלה לכך אעפי"כ בהגיע להמקור

---

ב. והקשו ע"ז בקונטרס הישכם אוהבים דהלא הראשונים אצל הארורה דפעור בסוגיא דספת לה צואה בע"ז נא. ושם בנא: בתוס' בר"ן ועוד כתבו שבפעור כשיצא מגוף האדם הצואה הטעם דאינו נאסר הוא משום דאינו משתבר ואינו דומה לזריקה במקדש שהיה משתבר משמע דמה שיוצא מן האדם נחשב כמוכן לע"ז ואם הוא משתבר נעשה כזריקה ונעשה תקרובת. ולפי הנ"ל קשה הלא האדם אינו מוכן לע"ז אבל אינו קשה כלל דעיין במג"א באו"ח סוס"י שע"ו דצואה באדם יש לו דין ככלים ששבתו בבית דאסור לפנות לחצר שאינו מעורבת דמוציא כלי ששובתו בבית לחצר הרי מוכח דצואה אף שהוא בגוף האדם מ"מ יש לו דין בפנ"ע ואינו כחלק מן האדם שנאמר שלא קנה שביתה וכן פוסק למעשה הגרעק"א שם בסי' שנ"ז וא"כ שפיר שייך לאסור הצואה כשיוצא מן האדם דהרי הצואה הוא מיוחד להארורה דפעור וא"כ נעשה בו זריקה משתברת ושפיר נאסר דהרי עומד הוא לע"ז זו כל זה כתבתי לפי מה שהקשו אבל כבר הוכחתי לעיל באות א' בד"ה ובעניותי דאין כאן שום ראשון שכתב בפירוש דפוער עצמו לפעור יהא נחשב כזריקה ואין כאן קושי', אבל שער אדם כל זמן שהוא על האדם אינו נחשב כעומד לע"ז רק אחר תגלחתה שנותנין אותה להארורה אם יחתכו אותו אז שפיר שייך לומר שעושה שבירת שער לפני ע"ז בדבר המיוחד לפניה אבל בנידון שלפנינו אין בה פקפוק כלל וכלל.

במשנה שם נא: פי׳ דמצא על ראשם פרכלין כתב וז״ל פרכילי ענבים ועטרות של שבלים פירוש קרבין לבכורים עכ״ל, הרי דגילה דעתו בתחלה ובסוף הסוגיא כר׳ יוחנן דבעינן כעין עבודת פנים ממש, דהיינו כקרבן בעזרה (עיין לקמן סוף אות ד׳), הרי יש חבל ראשונים שלא היו בזמן הרמ״א וב״י שפוסקים כהרמב״ן, הלא הם הריטב״א והרא״ה ור״ח, וגם הגר״א כאן בשו״ע הביא ב׳ הדעות ולא הכריע ובשו״ת חת״ס ח״ז סי׳ מ׳ כתב דהכי קיי״ל וצע״ג ועכ״פ כתב דהר״ן פסק כהרמב״ן. ומבואר ברמ״א בחו״מ סי׳ כ״ה סעיף ב׳ וז״ל אבל אף נמצא לפעמים תשובת גאון, ולא עלה זכרונו על ספר, ונמצאו אחרונים חולקים עליו, אי״צ לפסוק כדבר האחרונים, שאפשר שלא ידעו דברי הגאון, ואי הוו שמיע להו הוי הדר בהו עכ״ל, וא״כ כאן כמעט ברור אולי ראה הרמ״א אלו הראשונים בודאי היה מגיה על המחבר וי״א כשאינו נאסר תקרובת כל זמן שאינו כעין פנים ממש וא״כ יש לנו סמך גדול להקל על שערות אלו שלא נאסרו בהנאה. עוד יש להוסיף דהרי עצם השערות דידן אם מקורם הם מהודו הוא דבר המוטל בספק כמו שהארכנו בס״ד בס״ק ח׳, ומצאנו בשו״ת תשובה מאהבה ח״א סי׳ מ״ז ומהר״י אסאד יו״ד סי׳ שס״ו שהתירו פאות משערות מתים מצד ספק ספיקא והגם הב׳ ספיקות הם נגד השו״ע וא״כ שפיר יש לצרף דעת הרמב״ן לספק ספיקא להתיר השערות (וגם לפי שהתחלנו בהשאלה אין זה אלא ספק תקרובת דהרי הרבה אינם יודעים מהסיפור החדש)[ג].

### היתר ד׳ דתקרובת של כשבירת מקל צריך להיות דוקא לפני הע״ז

**ד.** עוד יש צירוף להתיר והוא בסוגיא דע״ז נ: אי׳ שבר מקל לפניה חייב, וכתב בספר עבודת עבודה להגרש״ק זצ״ל

---

ג. וראיתי לאחרונים שר״ל דשער הוא דבר הנקרב בפנים כמו פירות לביכורים, דהרי מקריבין שער נזיר תחת הדוד של השלמים לשורפם, וחילם ממש״כ הרמב״ם בספר המצוות עשה קי״א, וז״ל אבל הגלוח נקשר בקרבן, והקרבן נקשר בגלוח, ובקבוצם יגיע התכלית האחד, והוא שיותרו לו הדברים שהיו אסורים עליו בימי נזרו, וכו׳ הנה כבר התבאר לך שהתגלחת נופלת על הבאת הקרבנות, והסבה בזה היותה חלק מהך כמו שביארנו, ובקבוצם יסתלק דין הנזירות, וישתה הנזיר יין עכ״ל הרי שכתב הרמב״ם דשער נזיר הם קרבן, ועוד דאי׳ בערלה פ״ג מ״ג ובגמ׳ קדושין נו: ששיער נזיר אסור בהנאה והמקור לזה בגמ׳ קדושין נז: דאמר קרא קדוש יהיה גדל פרע שער ראשו, גידולו יהיה קודש, אי מה קודש תופס את דמיו ויוצא לחולין אף שיער נזיר תופס את דמיו ויוצא לחולין, מי קרינן קודש, קדוש קרינן ע״כ משמע מזה שהוא סוג הקדש ולא סתם איסורי הנאה, ואם הוא חלק מהקרבן מובן הדבר, ורש״י בתמורה כח: כתב דשיער נזיר אסור בהנאה, מדבעי שילוח תחת הדוד, והוא מהירושלמי ע״ז פ״ה ה״ב, ושם בתמורה לד: מבואר שאם לא שרף הנזיר את השערות בזמן שהקריבו הקרבן, עדיין יש לשרפו ככל איסורי הנאה מדצריך שרפה תחת הדוד, ולכאור׳ מנ״ל ממה שהצריך התורה לשרפו תחת הדוד שיש בו איסור הנאה, אפשר הוא רק מצוה ולאסר מכאן אם לא שרפו מותר הוא בהנאה, ואפילו אם נימא שהוא חלק מהקרבן א״ש, שבודאי מצותו בשריפה תחת הדוד שהוא מצוה, ואינו דין של ביעור מאיסורי הנאה, אבל אם עבר הזמן ולא גילחו אז הרי הוא ככל הקדשים שעבר זמנם שמצותן בשריפה עכתו״ד.

הנה כל הדמיון הוא פליאה הרי שריפות השערות והתגלחת היה רק בעזרת נשים בלשכת הנזירים שהוא במקצוע דרומית מזרחית שם כמבואר בפ״ב דמדות מ״ה וא״כ בעצם העזרה לא נכנס והאיך אפשר לקראו שנקרב בפנים דאף הביכורים דינם עכ״פ להביאנו לפני המזבח וגם

שכ׳ בע"ז נא. וז"ל כגון שבצרן מתחלה לכך, הנה כיון דנקט תחילה שבר מקל לפניה, משמע דאם לא היה בפניה פטור, וא"כ צ"ל דלמאי דמשני עכשיו שבצרן מתחלה לכך, דעיקר איסורו מצד הבצירה, א"כ צ"ל שהיה הנוף נטוע לפני הע"ז, ובצרן לפניה לעבודתה ולכך מתסר, אך אפש"ל דמאי דנקט תחלה שבר מקל לפניה הוה רק, דאז מסתמא אף שאינו מפורש דהוה לעבודתה, מסתמא הוה לעבודתה וחייב, אבל שלא בפניה אינו חייב בסתמא, אבל אם פי׳ דהוה לעבודתה חייב, וא"כ שוב י"ל דמיירי שלא בפניה רק שבצרן מתחלה בפירוש לכך עכ"ל והנה התוס׳ בחולין דף מ בד"ה לפני עבודת כוכבים, מפרש באמת דזה מה שאמר שם הגמ׳ ששחטו לפניה הוא רק שבזה יודעין שבודאי הוא לע"ז, אף אם אינה מפרש. א"כ הרי התוס׳ מפרש כצד השני של הגרש"ק. וא"כ האיך צידד שצריך להיות בפניה דוקא, וח"ו לומר ששכח הגרש"ק תוס׳ מפורש וצ"ל דהרש"ק מסתפק ולומר דשאני שחיטת בהמה שזוהי ממש עבודת פנים, אבל שבר מקל שהוא חידש שנחשב ע"י השבירה כתקרובת פנים, ע"כ יש צד שצ"ל לפניה ואם לאו אי"ז תקרובת ולפי"ז צ"ל בפרכילי ענבים ג"כ שיהא בפני הע"ז וכמו שצידד הגרש"ק שם. ואדרבה הגרש"ק שמדייק הלשון לפניה דיוק זה לקח מתוס׳ שכתבו שם דשחיטה איצ"ל בפניה מדלא נקט בכל דוכתא לפניה וכן במנ"ח מצוה כ"ו אות ד׳ דייק דד׳ עבודות אצ"ל בפניה מדלא כתב הר"מ לפניה וא"כ כאן שבכל דוכתא נקטו לפניה ש"מ דלפניה דוקא. וראי׳ ברורה לצד הב׳ הוא מגמ׳ סנהדרין סב. וז"ל מאחת, סימן אחד, הנה, אבות זיבוח קיטור נסוך השתחוואה, מהנה, תולדות שבר מל לפניה, עכ"ל. וצ"ע אמאי בתולדות נקיט שבר מקל דייקא לפניה ובאבות אמר סתם זיבח וקיטר ולא כתב לפניה ואם שבר מקל חייב אף שלא בפניה ובפניה הוא רק ראי׳ אף כשלא פירש עם עובד ע"ז לא היה צריך הגמ׳ לנקוט כאן בפניה בתולדות יותר מבאבות אלא ש"מ דשיבר מקל הדין הוא שאינו תקרובת רק לפניה.

**שו"ר** דהגרי"ש אלישיב זללה"ה בקובץ תשובות סי׳ ע"ז נחית כן מעצמו, וכתב דלשון הרמב"ם בפ"ז דע"ז והמחבר בשו"ע סי׳ קל"ט ס"ג הוא לפניה, וע"כ שלא בפניה אינו עבודה, ומביא העבודת עבודה הנ"ל וסיים בצ"ע על צד הב׳ של הגרש"ק שאין צ"ל בפניה, ומה שבא הגמ׳ לומר לפניה הוא משום דאז מסתמא הוא לע"ז אף שלא פירש, אבל שלא בפניה לא אמרינן דסתמא כוונתו לע"ז, דמאי חידוש הוא זה דפשיטא שלא בפניה, ושבר מקל סתמא שאי"ז ע"ז, דמי יעלה על הדעת שזהו ע"ז, והוא משנה שאינה צריכה, ובע"כ שלפניה שבגמ׳, הוא לומר שדוקא לפניה הוה עבודה, משא"כ שלא בפניה אינה עבודה, ומה שיין נסך אסור אף שלא בפניה דקי"ל כרבנן בע"ז נט. שאסרו י"ל דזהו דוקא בניסוך וה"ה בשחיטה, זריקה הקטרה דבר

---

בלשון הרמב"ם שכתב בספר המצות שהתגלחת הוא מקושר עם הקרבן אינו מוכח שהוא עצם הקרבן ורק שהוא מקושר עם הקרבן ועוד לא מצינו קרבן שחלק ממנו נשאר בחוץ ומה שאסור בהנאה הוא דין בפנ"ע ואיצ"ל קשר עם הקרבן.

הנעשה בפנים, אבל דברים שלא שייכים בפנים, ורק דנאסרים בגלל דדמי לשבירה בזביחת בהמה ששובר מפרקתה זה צ״ל בפניה וכמוש״כ עכ״ד.

**ולפי** דבריו אפש״ל מה שהקשו האחרונים, דמהרשב״א מוכח דלא כן, דהק׳ בפרכילי ענבים דמנין שבצרן מתחלה אולי הביאו מן הבציר ותי׳ ״דאין דרכן להביא מן הבציר אלא ממה שבוצרין מכרמיהן בתחלה לכך עכ״ל. הרי שכתב שבצרן בכרמו שלא לפני ע״ז, מיהו בזה יכולין לדחוק שאפשר יש שם ע״ז בכרם, כמו שכתב העבודת עבודה, מיהו בלחם שנילושה כתב שם בדף נא. וז״ל ואותם אובליאש שהוא לחם אונן שלהם, לחם מגואל הוא, ואסור משעת לישה דהוה כעין זביחה, אע״פ שאינו משתבר לפני הע״ז, שהרי השוחט לשם הרים הרי״ז זבחים מתים, אע״פ שאינו לפני הע״ז עכ״ל. הרי כתב מפורש דהוה שלא בפניה וי״ל דזהו דוקא בלחם שנילוש שהוא דברים הנקרב בפנים, בלחם הפנים, וגם פרכילי ענבים לבכורים, דהוא נקרב בפנים דשפיר אף שלא בפניה י״ל דהגוי עושה אותם לע״ז, שזהו דבר הניכר לכל שהם כעין צורך לע״ז, לפי הבליהם, לזה צריכין לחדש דאף לא פירש שאינו נאסר, אבל שבירת מקל שאי״ז דרך עבודתה בודאי צ״ל בפניהם, דאם לא מה מחדש הגמ׳ מהיכי תיתי שלא בפניה ושבר מקל דכוונתו לע״ז וזה פשוט, ובע״כ דבשבירה צ״ל בפניה ממש מצד הדין דייקא ואם לאו אי״ז תקרובת, וממילא לדידן תגלחת השער צ״ל לפניה דייקא[ד].

**והנה** הרב גרשון וועסט ני״ו מעיד דבבית התגלחת הולכין יחף, מיהו העיר דמהא דהולכין יחף עדיין אין שום ראיה שהוא מקום קדוש, דהרי בהרבה בתי מלון או משרדים אינם נכנסים עם מנעלים, וכנראה שהטעם הוא דהרחובות הם מלאים מצואה של בהמות, וע״כ לבית

---

ד. עוד יש לתרץ הקושיא מהרשב״א דאי״צ להיות החיתוך לפניה דעיין ברא״ש כאן סי׳ א׳ שכתב על המשנה נא: בפרכילי ענבים וז״ל אבל פרכילי ענבים ועטרות שבולים אע״ג דמונחין דרך בזיון אסורין דכיון דמידי דמיכל הוא וראוי לעשות ממנו שמנים וסלתות הקריבין בפנים תליין דלשם דורון ותקרובות הובאו שמה עכ״ל ותמה החזו״א ביו״ד סי׳ נ״ו ס״ק יא בד״ה ראש״ש שם דהדברים תמוהים דהא בגמ׳ אמרו משום שבצרן מתחלה לכך וע״כ הוה כעין זביחה ולא משום שראוי להקריב ממנו בפנים ואשר נראה דהא הרא״ש לעיל מיניה סובר דדבר הנקרב בפנים אי״צ כעין זביחה או זריקה משתברת וגם במניח אותו לע״ז נחשב לתקרובת וכמו שביאר שם החזו״א בד״ה ואמנם דרק דבר שהוא תולדה בעינן כעין פנים אבל דבר הנקרב בפנים די במניחו וע״כ כיון שזה דבר שנתחדש במימרא של ר׳ אבדהו א״ר יוחנן שלא אסרה תורה אלא כעין פנים וע״כ סובר הרא״ש דלדידיה אי״צ לבצרן לכתחלה לשם כך אלא גם בהנאה אסור ולכן פסק כן ג״כ במשנה בפרכילי ענבים ג״כ דחייב אף באופן שלא בצרן לכך ומעתה אין ראי׳ אם בצרן שלא בפניה והביאו לפניה אח״כ שיהא חייב דאולי הכל צ״ל בפניה כשהוא תולדה ולעיל בריש דברינו רצינו להוכיח דהר״ח בגמ׳ שם כשפי׳ שבצרן מתחלה לכך פי׳ דפרכילי ענבים אינו נקרא נקרב בפניה ובמשנה פי׳ דמיקרי מקריב בפנים ע״י בכורים דסובר כן מפני דכיון שבצרן מתחלה לכך הוא דוחק וע״כ לא פסק כר״ל דשבירת מקל נקרא זביחה רק צריכים כעין פנים אבל אינו מוכרח דהרי הרא״ש פסק כר״ל ואעפ״כ פסק כר׳ יוחנן וכנ״ל והיינו דלא איצטריך לתרץ שבצרן מתחלה לכך ובטושו״ע וברמב״ם ג״כ אינו מוזכר תנאי זה שיהא נקרא בזה תקרובת ע״כ שפיר י״ל דלדינא כל שאינו נקרב בפנים צ״ל בפניה דייקא וכמוש״כ ודו״ק.

אין נכנסים רק יחף, והעיד עוד שאין נוהגים שום הכנעה בבנין הגילוח, בניגוד לבית הע"ז שלהם שנכנסים לשם בהכנעה גדול, וכן כשעוברים אצל הפסלים שלהם הם מראים הכנעה גדולה, משא"כ בבנין הגילוח שאין נוהגים שם כבוד או הכנעה כלל וכלל, ועוד שבקומה ראשונה ושניה כשהוא ראשית ועיקר מקום התגלחת אין שום צלם או תמונה, רק שבקומה ראשונה יש שם בית הפתוח לאולם ששם יש רק תמונה, וכל המתגלחים אינם רואים את התמונה חוץ מי שעומד כנגדו, רק בקומה ג' שאין שם בית הפתוח לה כמו בקומה א' אז יש תמונה בתוך ההיכל, וגם העיד דבהבית הפתוח לאולם בקומה א' אינם נכנסים כלל והוא רק שם לזכרון בעלמא (ובכלליות אינם עובדים שום עבודה להתמונה רק לפסל), והנה זה גופא מה שתיכף בקומה א' אין שם פסל, זה תמוה, אם היה להם דין שצ"ל בפניה אז היה להם שם צלם מפורסם פתוח לכל שיראהו כל המתגלחים, דהרי שאר העבודות המתועבות שלהם זאת הרי עושים לפניה, אלא מוכח דכוונתם דסתם תגלחת בחוץ מהיכ"ת שהוא להע"ז, ע"כ אם אינם עושים התגלחת במקום זו מניחים הצלם שיהא ניכר שעושה אותה בשביל הע"ז, ובקומה הא' שיש שם סמוך בית פתוח ע"כ אין להם שם צלם, דמובן ממילא שהוא להע"ז, וכיון שבעצם התגלחת אינו עבודה לפניה, וא"כ אי"צ תקרובת דהרי הנחנו דתקרובת צ"ל דייקא לפניה.

**דאין** לומר דבית זה נחשב לפניה, דהרי מפורש בגמ' שם נא: דיש קלקלין לע"ז, ופירש דפרוכת המפסיק בין ע"ז לחוץ נחשב העבודה שם שלא לפניה, הגם שהגמ' דן שם שאינו ניכר שהוא לשם ע"ז אבל כל זה בדבר שאסור שלא בפניה אבל שבירת מקל דצ"ל לפניה וכנ"ל, אז הקלקלין נחשב כמפסיק, ואין לומר דרק פרוכת נחשב למפסיק ולא צורת הפתח, דמפורש ברבינו חננאל לב: בע"ז בשם הירושלמי דחדרי הבית נידונים כקלקלין עיי"ש, וממילא לא זכיתי להבין מה שאומרים דמרן הגרי"ש אליישיב זצ"ל חזר ממש"ך וסובר דנחשב לפניו דאדרבה אין לך שלא בפניו יותר מזה. ועוד דאף אם נימא דאצ"ל לפניה הרי מ"מ הא גופא שאין עושים הגילוח לפניה בשום פעם הוא ראי' גמורה דאין כוונתם לשם קרבן ולא מצינו שום תקרובת חוץ לקלקלין בפרט דכל הכומרים מצהירים דהטעם דאין מביאין לו שערות הוא דטמאים הם ואסור להניחם בפני האליל א"כ פשוט דמזה גופא יש לפשוט הספק אי מתגלחים לשם תקרובת או לא.

### היתר ה' שאין בזה"ז עובדי ע"ז

**ה.** עוד יש צירוף מש"כ הרמב"ם בפי' המשניות ריש מסכת חולין וז"ל ודע שסבת היות שחיטת עכו"ם נבילה, ואפי' היה חכם ואפי' ישראל עומד ע"ג, מפני שסתם מחשבת עכו"ם לע"ז, ואשר הביאנו שלא נאמר עליה אסורה בהנאה כמו תקרובת עכו"ם, כפי מה שביארנו במסכת ע"ז, לפי שהעובדי ע"ז נחלקים לב' חלקים, האחד, מהן היודעין לעשות אותה ר"ל להביט אל המזלות הצומחין לצורך מלאכתם להוריד הרוחניות בהן ושאר אותן שטיות שמטנפין השכל כמו שמאמינים בעלי האמונה ההוא וזאת עבודת כוכבים ממש, והחלק הב' הן שעובדין לאות הצורות הידועות כפי מה שלמדו מחכמיהן בלבד, וכן הם רוב עכו"ם, והחלק הזה האחרון עליו אמרו חכמים הענין בלשון הזה עכו"ם שבחוץ

לארץ לאו עובד כוכבים הם, אלא מעשי אבותיהם בידיהם, ועל אלו אמר שחיטתן מטמא במשא בלבד, ואינו איסורי הנאה עכ"ל הרי להדיא דהרמב"ם מסביר שכל שהגוים אינם יודעים בטוב המזלות, שהיה עושין הקטרות ועבודת להמשיך שפע הבל ושטות, כידוע מהקדמונים דכדי לטמא עצמן ולהשיג ידועה בכחות האלו היה צריכים לעשות עבירות חמורות כמו משכב בהמה שהיה בלעם רוכב על אתונו שלא היה סתם תאווה אלא ענינו להמשיך שפע מהיכלות דטומאה, אבל אך רק מקטירים בתמימות אין לזה שם ע"ז אפי' שהם אדוקים ממש[ה].

**וכ"כ** החת"ס בחידושיו לחולין דף י"ג ד"ה איני רוב המינין וז"ל בודאי הסברא חיצונה נוטה לכך שאין סתם בני אדם באמת מבינים ומשכילים דברים עמוקים כאלה, והם אומרים לעף אבי אתה כמצות אנשים מלומדה ולא דעת ולא תבונה, אך לעומת זה הסברא להיפך, היתכן שיהיה מי שיש לו מח בקדקדו לבול עץ יסגוד וישתחוה למכמרתו מי פתי וסור הנה, לולי שמנערותי וילדותי הבינוהו אבותי מבטן ומלידה ומהריון. ע"כ מייתי ראי' מעדות של רחב"א אר"י, שנכרים שבחו"ל כולם בני בלי דעת הם, רק שמנהג אבותיהם בידיהם, וכיון שזה אפשר א"צ הדרן לכללן אפילו במקום דאיכאר מינים מנייך דידע, מ"מ אין הרוב ככה ע"ש הרי שחת"ס לומד שאם אין יודעין העומק רק עושין כמנהג אבותיהם בידיהם אף שהוא אדוק ביותר מ"מ אינם נחשבים כעובדי ע"ז מטעם זה למה שנוגע לסתם שחיטה (ובאור הגמ' הוא שם דבחול הם כולם מנהג אבותיהם בידיהם וע"כ בארץ ישראל ג"כ אינם אדוקים ורובם ג"כ עושים בלי דעת רק יש מועטים היודעים יעו"ש).

### ראי' מהש"ך והב"ח שבזה"ז אינם ממש עובדי ע"ז

**וכן** בש"ך בסי' קכ"ג סק"ב כתב על הרמ"א שפוסק דבזמן הזה אינו

---

ה. ולהמחיש יותר עיין ברמב"ם בפיה"מ במסכת ע"ז פ"ג מ"א וז"ל כל הצלמים אסורים, חושבים בעלי מעשה זה המעשה, כי כשתהיה השמש במעלה במעלות הגלגל איזהו מעלה שתהיה, יעשה צלם לאותה המעלה על דמות הצורה המיוחסת לאותה המעלה, ונראין ממנו כחות במציאות בעניני אותה הצורה, והפועלים המיוחסים לה והם מקטירים לאותה צילך ומתפללים לו, ומגדלין אותו בשעה שתהיה השמש באותה המעלה, וזה מין ממיני הצלמים ונקרא בערבי שלאסים ופסקו הרמ"א בסי' קמ"א ס"ג.

והמאירי בריש פ"ד ממסכת ע"ז כתב וז"ל כבר ידעת על האומות הקודמות שכל אמונתיהן סובבות לעבוד לצבא השמים, זה בכה וזה בכה, והיו עושין צורותיהם על דמיון איזה כח עליון רוחניות, וכבר ידעת מסתרי הרב מורה צדק ז"ל היות הגלגל נחלק לארבעה כדורים, לכל אחד מהם יסוד מארבעת היסודות, יהיה הכדור ההוא התחלת כח היסוד ההוא, והוא המניעו תנועת ההויה, והוא שכדור הירח מניע המים, וכדור השמש מניע האש, וכדור חמשת כוכבי הנדוכה מנייע האויר, וכדור הכוכבים העומדים מניע הארץ, והוא סבת תנועתה, לקבלת ההפעלות וההמזגות לאחור תנועת הגלגל המניע, וזאת האומה ר"ל עובדי המרקוליס היתה עבודתם ליסוד הארץ, או למניעה לאדוקתם בעבודת האדמה, ולהיות האבנים יותר מפורסמים בדוממיות ובאיסות תנועת לקבלת ההמזגות וההפעלות, היו עושין צורתן אבן ועיקר הצורה היתה אחת מכאן ואחת מכאן ואחת על גביהן, ע"ש צורת איזה כוכב ידוע אצלם זהו עיקר מרקוליס עכ"ד הרי שענין מרקוליס באבנים לא היה סתם שזורק אבן ואומר כשעובד אבן רק שהיה ממשיך כוחות מכוכב להשפע ושפע וכדומה וענין עבודת אלו ליכא כהיום אף אצל אדוקין ביותר

שכיח שהאומות מנסכים וז"ל כתב הב"ח דאפי' שפכי ליה קמי עכו"ם, כדרך נסוך פנים, מ"מ כיון דקי"ל דעובדי נוכרים שבחול לאו עובדי עבודה זרה הם, אלא מנהג אבותיהן בידיהן, א"כ מה שמנסכין יין לעכו"ם אין קרוי ניסוך, כיון דקרינן בהו שאין יודעים בטיב עכו"ם ומשמשה, דמה"ט נמי אין רגילין לנסך לעכו"ם, כלומר אין רגילין לנסך תמיד אלא לפעמים, עכ"ל ונהי שכתב לבסוף דמה"ט אין רגילין לנסך תמיד, אין כוונתו דאם מנסים תמיד נחשב כעובד אדוק, רק כוונתו לומר דמהאי טעמא שאינן אדוקין נסתעף מזה שלא נסכו תמיד, אבל אין התמידית או הבלתי תמידות קובע בגדר עכו"ם אדוק, דהב"ח בא לתרץ דברי הרשב"ם שמביא הטור בס' קכג וז"ל והחמירו לאסור בהנאה אפ' מגע נכרי ביין שלנו, אבל רשב"ם כתב בשם רש"י שכתב על שם הגאונים דבזה"ז אין איסור הנאה במגע של נכרי ביין שלנו, דנכרים בזה"ז אין רגילין לנסך לע"ז, והוה לענין ניסוך כאילו אינן יודעין, בטיב ע"ז ומשמשיה, והוה כתינוק שעושה יין נסך לאסור בשתיה ולא בהנאה עכ"ל והק' הבית יוסף אין לשון זה מדוקדק דמשמע מיניה דהרשב"ם אתא לאפלוגי אמאי דקאמר ברישא דאסרו מגען ביין שלנו, וא"א לומר כן, דהאי מאי דכתב ברישא תלמוד ערוך הוא בכמה דוכתא וא"א שהרשב"ם יחלוק עליו, אלא שבא לומר דהא דאסרו מגע גוי בהנאה היינו דוקא גוים שבזמנם, שהיו רגילין לנסך, אבל בזה"ז שאינם רגילים לנסך, וכך הו"ל למימר והחמירו לאסור בהנאה אפילו מגע גוי ביין שלנו, ומיהו הרשב"ם כתב בשם רש"י על שם הגאונים דהני מילי בזמנם אבל בזה"ז אין רגילים לנסך לע"ז, והוה לענין ניסוך כאילו אינם יודעים בטיב ע"ז ומשמשיה, וכו' ואני תמה על דברי רשב"ם בשם רש"י האיך כתבו, דגוים בזה"ז אין רגילין לנסך לע"ז, דהא חזינן דמנסכי יין ולחם אונים היא להם והיא עיצומה של ע"ז, וי"ל דמ"מ לא מיקרי ההוא עבודה ניסוך עכ"ל וע"ז בא הב"ח לתרץ דאה"נ שמנסכין ג"כ כפשוטו, ומ"מ כיון שאינם אדוקים כמו אבותיהם אין הניסוך נחשב כניסוך לע"ז לאסרו.

**מיהו** הגם שמגופא דסברא שהעכו"ם אינם אדוקים שווים הב"ח והרמב"ם, דהכוונה שאינם יודעים בטוב המשכת כוחות עליונים שע"ז נאמר בתורה אשר חלק ה' אלקיך לכל העמים, וכפירש"י שם שנתן כח לעכו"ם לטעות ואינם מקריבים רק כסומא בארובה ואינם נחשבים לתקרובת ע"ז הגם שאדוקים הם, בה מ"מ חלוקים הם בדינם דהרמב"ם מחמת כן פוסק דשחיטתם מותר בהנאה, ומהב"ח נראה דמודה שאם יודעים בפירוש שנסוך לע"ז שנאסר היין, (ומסתבר שלפי הב"ח אינו רק איסור דרבנן כהיום) רק דקאי על סתם מגעם שלא ידעינן אם נגעו או נסכו או לא מיקל הב"ח דהרי אף אם נסכו בעצם אינו ע"ז, שהרי הוא מנהג אבותיהם בידיהם, וממילא כשלא יודעים אפשר להקל, ובבאור הדבר י"ל בב' פנים או שהוא ספיקא דרבנן, דאף אם נסכו ונאסר כיון שאינם ממש ע"ז והוא רק דרבנן, ע"כ מקלינן מספיקו או אפשר שהוא סברא דכיון שאינם אדוקים לע"ז שהרי אינם יודעים להמשיך כוחות א"כ רעותא דלא חזינן לא חיישינן

**האו"ז מתיר תקרובת ממעם שאינם עובדי ע"ז והנה** המהר"ח או"ז סי' קעה, כתב דבזה"ז יש להקל בתשמיש ובתקרובת עכו"ם כיון דאינם אסורים עד שיעבדו, ועכו"ם שבזה"ז לאו עובדי ע"ז הם רק מנהג אבותיהם בידיהם, והדרכי תשובה בס' קל"ח סק"ט הביאו והמנחת פתים שם ג"כ מעתיקו, וסיים שהוא חידוש גדול ומשמעות יתר הפוסקים לא נראה כן, מיהו הרמב"ם הנ"ל בפי המשניות נראה כן, והיינו דלכאורה באור של המהר"ח או"ז הוא, דכיון שאינם יודעים בטיב ההמשכה, ממילא אין התקרובת והתשמיש נחשב כתשמיש ותקרובת להמשיך כוחות. וממילא אין עליו שם ע"ז, אבל עצם הע"ז בזה שקובעין שזהו אזלולם הרי זה ע"ז.

**ומצאתי** להגאון מטשעבין ז"ל בדובב מישרים ח"א סוסי' ל"ז שמביא המהר"ח או"ז הנ"ל, וכתב ג"כ שהוא חידוש שלא מובא בפוסקים, מ"מ מצרפו לתורת סניף להקל, וראיתי בהגהות מהר"ח או"ז שם דבאמת תשובה זו הוא מרגמ"ה (בשו"ת שנדפס בניו יארק שנת תשט"ו) סי' כ"א, ומביאו הראבי"ה בע"ז סי' אלף נ"א (מהדורת דיבליצקי), ואינו חולק עליו, וגם המהר"ח או"ז, מעתיקו. הרי שיש לנו ג' ראשונים חשובים שמקילין אף שהעכו"ם עובד ע"ז בחו"ל אין עבודתו חשוב כיון שאינם בקיאין בטוב ע"ז.

**וגם** בשיטת הב"ח מצאתי שהתבואות שור בסי' ב' ס"ק ג' לומד בו כפשוטו שאפי' שניסך בפניו שאינו נאסר. ומביא להרמב"ם הנ"ל ומצרפו שם להקל בהפסד מרובה בשחיטת כומר שאינו נאסר דאין אדוקתו עושה סתם שחיטתו לע"ז, ובעצם היה מיקל בלי הפסד מרובה. אלא שלא מצא כן בפוסקים וע"כ אינו רוצה להקל סתם וכיין שיש לנו עוד ג' ראשונים, דכשמקריב לפני הע"ז בזה"ז אי"ז נחשב תקרובת משמע שאי"ז בדיעבד.

**וגם** בהל' קידושין סי' מ"ד מביא הב"י ויש אומרים דמשומד דינו כגוי גמור ואין קדושיו קדושין, וכתב בעל העיטור ומסתברא דקי"ל גוים שבחו"ל לאו עובדי ע"ז הך האידנא, ואינו משומד לע"ז, הגם שבפנים בבעל העיטור לא מצאתי כן, מ"מ הב"י מביא כן הרי רואין אף שעובד ע"ז בפועל מ"מ אינו נחשב למשומד בזמנינו והוא עמוד גדול לצרפו.

### הראנ"ח חולק על הב"י וסובר שהרמב"ם פוסק כן שאין עובדי ע"ז בזה"ז

**והנה** הב"י בסי' קכ"ג בראשיתו (בחלק שנשמט ברוב דפוסים מיראת הצנזור) כתב ונראה שדעת הרמב"ם שלא לחלק בין גוים שבזמנם לגוים שבזמנינו שכתב בפרק י"א מהל' מאכא ה"ז כל גוי שאינו עובד ע"ז, כגון אלו הישמעאלים יינם אסור בשתיה ומותר בהנאה, וכן הורו כל הגאונים, אבל הנוצרים עובדי ע"ז הם וסתם יינם אסור בהנייה עכ"ל ומדסתם ולא חילק משמע דלא מפליג בין זמן לזמן עכ"ל של הב"י, אבל הראנ"ח בשו"ת סי' קי"ב לענין יין נסך מביא דברי הרמב"ם הנ"ל, וכתב ע"ז וז"ל שנראה מדבריו לכאורה כשהנוצרים בכלל עובדי ע"ז הם, ולא יצאו מכלל עובדי ע"ז אלא הישמעאלים, שלא כדברי הרשב"ם, והמקומות שנהגו ליקח יין מן הגוים שאינם מחשיבים הגוים שבזמנם עובדי ע"ז, ואפשר לחלק לנוצרים שבזמן הרב ז"ל, או שהרב ז"ל מילתא פסיקתא נקט ישמעאלים דקים לן בהו בלתי ספק

דלא פלחי, והוא הדין לכל הנוצרים דלא פלחי דאף בנוצרים שבזה"ז מקומות מקומות יש ולא פסיקא להו מילתא, ומ"מ אין לנו אלא פשיטות המנהג שכתבו הפוסקים האלה שפשט להתיר עכ"ל הרי שהראנ"ח מסכים לדינא למש"כ הרמב"ם בפיה"מ לעיקר.

**ולפימש"כ** מיושב מה שנתקשה מרן המנחת אלעזר שו"ת ח"ב סי' ע"ג דהאיך אפשר להרשב"ם לומר שאין העכו"ם עובדים ע"ז והוא רק מנהג אבותם, הלא בזמנו היו הנוצרים אדוקים מאד בע"ז, ודחק עצמו, מיהו לפי כל הנ"ל א"ש דאה"נ שעובדים באדיקות, אבל עצם העבודה אינם יודעים מה שהם עושים, ועושים בלי חשבון וכוונה אמיתי ורק כחק, משא"כ מלפנים היה כל העבודה בעומק ולהמשיך שפע הבליהם ע"י הקטרותיהם וזה ליתא בזמנינו.

**ובן** בשו"ת יהודה יעלה חיו"ד סי' קע להגה"ק מהר"י אסאד ז"ל ר"ל דגם לשאר דברים אמרינן שעכו"ם בזה"ז עובדי ע"ז אינם כעכו"ם והמנחת אלעזר בח"א ס' נ"ג אות ג' כתב וז"ל בענין מקום שהמקפדים הכומרים שהיהודים ידליקו נרות ביום אידם והחת"ס בתשו' יוד סי' קלא כתב שצריך למסור נפשו ע"ז שהוא יהרג ואל יעבור, והגאון מהר"י אסאד המציא היתר, שכתב כיון שבזה"ז לאו עובדי ע"ז הן לא מיקרי אליל שלהן ע"ז, ונבהלתי בראותי הדברים האלה שהרי הרמב"ם מפורש יוצא דעבודת הנוצרים הוא ע"ז וחייב סקילה עכד"ה מיהו לפמש"כ הראנ"ח הנ"ל על הרמב"ם מיושבים היטב דברי מהר"י אסאד, וגם הדרכי תשובה בסי' ק"נ סקי"ד העתיק דברי מהר"י אסאד אלו ואינו חולק עליו.

**והנה** לפי כל הנ"ל, מאחר כשהעיד הרב גרשון שליט"א ששם בהודו הך אנשים קטני השכל וגם הכומרים שלהם כן, נהי שהם אדוקים מאוד בע"ז מ"מ אינם יודעים בטיב עבודתה כמו דורות הקודמים כמו שחילק הרמב"ם, והמהר"ח או"ז ג"כ סובר לחילוק זה, דהרי מתיר אף כשעובדים היום לע"ז ואומר כשאינו עבודה ובע"כ שהוא כנ"ל שאין יודעים בטובה, והמהר"ח או"ז הוא תשו' לרגמ"ה ומביאו הראבי"ה והדובב מישרים מצרפו לסניף להתיר, וגם בשו"ת הרי בשמים מהדורה ה' סי' כח הביא דבריו לצירוף וגם המהר"י אסאד מקיל כנ"ל. הרי שיש חבל של ראשונים ואחרונים שהביאו הפוסקים שמקילים א"כ שפיר יש סניף להיתר לאלו השערות שהעכו"ם אינם עובדי ע"ז כהיום.

### היתר ו' דהנאת תקרובת ע"ז לתוס' ועוד הוא רק מדרבנן וע"כ במקום ספק יכולין להקל

**ו.** עוד יש לצרף דעת התוס' בב"ק דף עב: (ד"ה דאי), דאיסור תקרובת ע"ז הוא רק דרבנן, וכ"ה דעת הרשב"א בקידושין נח., וכל האחרונים העירו דהרי השער המלך בפ"ה מהל' אישות האריך להקשות עליהם ומסיק שלא כתבו כן רק לדעת חזקיה בפסחים כא. דסובר דלא יאכל אינו נכלל בו איסור הנאה, אבל לדעת ר' אבהו דקיי"ל כוותיה פשיטא דתקרובת ע"ז אסורה מדאורייתא וא"כ א"א לצרף דעת תוס' זו.

**מיהו** התבואות שור בסי' ד' סקי"ז מסיק להקל כדברי התוס' בהפסד מרובה,

(ומה שהקשו ע"ז ממש"כ התבואת שור סי' י' סק"א וז"ל והא דאמרינן בחולין דף יג. דגרים שבחו"ל לאו עובדי ע"ז הן כבר העלינו וס"ד בהל' ע"ז דהיינו

בדלא חזינן אבל בדחזינן דפלח ושימש לאליל דרך עבודה נאסר הכלי אפילו האידנא מדאורייתא עכ״ד, אינו קושיא דמשמשין כו״ע מודי שנאסרין מדאורייתא ורק בתקרובת בסי׳ ד׳ שלתוס׳ והטור האיסור הנאה הוא רק מדרבנן שם מיקל התבואות שור בהפסד מרובה.) הרי דלא למד כהשער המלך, ומצאתי שהצל״ח בחולין קטו: יש לו מהלך אחר, דפלוגתא זו אם תקרובת ע״ז אסור מה״ת תלוי במחלו׳ בע״ז מה: באילן שנטעו ולבסוף עבדו, דלרבנן מותר ולר״י הגלילי ור״ע הוא אסור ומסיק דהתוס׳ בב״ק שסובר שהוא רק דרבנן (תקרובת ע״ז) סבר כרבנן, וכל הסוגיות דמוכח שהוא מה״ת הולכים כר״ע ור״י הגלילי, ובזה מיישב קושי׳ המל״מ פ״ה ה״ב מהל׳ יסודי התורה על התוס׳, וע״כ לדינא שפוסקים כרבנן נמצא דלדינא תקרובת ע״ז הוא מדרבנן לדעת הצל״ח, וכן למד התבואות שור והרי הוא עמוד גדול לסמוך עליו.

### השאלתות סובר ג״כ דהנאה דתקרובת ע״ז הוא מדרבנן

**וכן** בשאלתות שאילתא קס״ב מסיק דאיסור הנאה מיין נסך הוא מבואר במשנה, ולא מקרא כאיסור אכילה, וחותנו של הנצי״ב בהגהותיו להעמק שאלה, ר״ל, דמבואר שסובר דאיסור הנאה הוא מדרבנן, והגם דהשער המלך כתב שהוא רק לחזקיה ולא לר׳ אבהו מ״מ הרי השאילתות בסי׳ ע״ה פוסק כחזקיה, וע״כ לשיטתיה שפיר פסק דהוא מדרבנן, ובאמת בסי׳ ע״ה בנצי״ב אינו לומד שם שפוסק כחזקיה, ואדרבה מביא שם כל הראשונים שמביאים לחזקיה דנפק״מ לענין מלקות, וע״כ הדרא קושי׳ לדוכתא דמשמע מיניה שהוא סובר שהוא דרבנן, ולפמש״כ א״ש דתלוי בפלוגתא רבנן ור״ע כמו שביאר הצל״ח ולדידן שפסקינן כרבנן הוה איסור תקרובת דרבנן, וכן הש״מ החדש על חולין הנדפס מכת״י ר׳ בצלאל אשכנזי שם בדף י״ג סובר ג״כ דאיסור תקרובת הוא דרבנן.

### השבט הלוי סובר דתקרובת שלא בפניה, הנאתו אסור רק מדרבנן

**ועוד** הרי השבט הלוי בח״ב סי׳ נ׳ מיישב דעת התוס׳ ב״ק הנ״ל ומחדש שם יסוד, דקשה אמאי צריכין פסוק לאסור יין נסך בשתיה מצד ישתו יין נסיכם, ותיפוק״ל דהוה תקרובת, ויצא שם לחדש דמה דאוסרין תקרובת מהפסוק הוא תקרובת לפניה אבל אותם שאין מקריבין לפניה הגם ששוחטו לע״ז או מנסכו א״ז נכלל באיסור תקרובת הראשון, ואסרו הכתוב במיוחד לשתיה, וע״כ תקרובת שלא לפניה הוה איסורו רק מדרבנן בהנאה, ומביא שם דהחת״ס רצה לחלק כן מעצמו וחזר בו מחמת תוס׳ חולין מ. שאוסר שלא בפניה מצד תקרובת, ותמה השבט הלוי די״ל דהתוס׳ בא אחר הפסוק של ישתו יין נסיכם ואי״צ לומר שכוונת התוס׳ דשלא בפניה הוא נכלל באותו איסור של תקרובת בפניה, ויין נסך שלא בפניה בודאי אינו שותה אותו לעצמו ומייחדו לע״ז כמו אלו השערות שגוזזין לע״ז ואם שלא בפניה בנסך הוה בהנאה מדרבנן, ה״ה בשערות אלו הוה רק אסור בהנאה מדרבנן, אם הוא תקרובת וכיון שהוא ספק תקרובת כמו שכתבנו לעיל ע״כ הוה ספיקא דרבנן ולקולא.

### דעת הט״ז דצריכין להחמיר כה״ג בספיקא

**וראיתי** לתלמיד חכם גדול שליט״א שהאריך בבירור בענין שערות אלו להגאון הגדול אבד״ק פריימאן שליט״א, והעיר על כל זה שכבר כתב

הרה"ק מסאטמאר זי"ע בשו"ת דברי יואל חיו"ד סי' צ"ז אות י"ב לענין שמיטה, שהעלה שם השואל טענה להקל בספיקא דרבנן כיון שיש כמה פוסקים דס"ל דשביעית בזמה"ז מדרבנן, וכתב ע"ז רבינו הק' שאין להקל כלל מחמת זה כיון שיש הרבה ראשונים ואחרונים דס"ל שהוא מדאורייתא, ומבואר בטו"ז יו"ד סי' שמ"ב סק"א בשם הר"ן דבכל מילי דמספקא לן אי הוה מה"ת או מדרבנן מיקרי ספיקא דאורייתא ולחומרא, א"כ א"א להקל ולסמוך על הפוסקים ששביעית בזה"ז דרבנן, כיון שהוא עכ"פ ספיקא דאורייתא ולחומרא, ועל אחת כמה וכמה בנידון דידן דבתוס' במס' בב"ק רק נסתפקו בדבר, ובשאר מקומות מבואר בהדיא בדבריהם שהוא מה"ת וכן דעת כל הראשונים ודאי שאין להקל בספיקא עכ"ד.

**תמיה והוכחות שלא כהט"ז דמקילין בספק**

**ואני** בער ולא אדע, דעיינתי שם בט"ז והנה הש"ך שם בנקודת הכסף כתב על הט"ז שכל ראיותיו חלושות יעו"ש, וסברא זו של הט"ז צ"ע, דעיינתי בר"ן שמביא מהב"י סי' רכ"ח דף קמג., ושם אינו מבואר כלל דספק דאורייתא או דרבנן הוה ספיקא דאורייתא, רק כתב דבפלוגתא ראשונים אם חל הנדר או לא והרי נדר הוא איסור דאורייתא, וע"כ יש כאן ספק אם חל עליו האיסור דאורייתא או לא, וכיון שמצד ספיקא לחומרא צריך לנהוג נדרו ע"כ לדידן נחשב כאילו חל הנדר, אבל אם יש פלוגתא באיסור אבילות אם הוא דרבנן או דאורייתא, האיך שייך לומר דצריכין להחמיר מספיקא דאורייתא, הלא זהו גופא השאל' אם יש כאן בכלל דבר שיסודו דאורייתא שנאמר ספיקא דאורייתא להחמיר, וע"כ דברי הט"ז לנידון דידן אינו שייך עכ"פ דזהו גופא השאל' אם תקרובת ע"ז הוא איסור דאורייתא או דרבנן. וגם לפי הט"ז בסי' קמ"א סק"ב מוכח שמקילינן כאן בספק הבאתיו לקמן בס"ד בד"ה ועוד.

**ומש"כ** שם הת"ח הנ"ל, דיש לציין מה שכתב הגרעק"א בחולין דף יג:, דאפילו אם ננקוט דהנאה מתקרובת ע"ז אינה אלא מדרבנן כצד הספק בתוס' מ"מ אין להקל מכח זה במקום ספק כמו בשאר ספיקא דרבנן, דשאני הכא דהוי עיקר איסורו מה"ת דהא עכ"פ איסור אכילה הוא ודאי מה"ת או משום שהוא שוה לספק ספיקא דאורייתא ע"ש וא"כ לדעתי אין מקום להקל בנידון דידן אפילו במקום ספיקא אפילו לפי דברי התוס' עכ"ד הנה עיינתי בפנים בהגרעק"א וז"ל וצ"ל דהש"ס קאי להך שינויא בעירובין דף לו: דספק דרבנן בעיקרו דאורייתא להחמיר, וה"נ כיון דהנאה משום ספק אכילה הוה עיקרו דאורייתא או י"ל דסוגיין קאי לשמואל דסובר בסוגיא דזבחים דף עד. דבע"ז ספק ספיקא אסור ע"ש ובכמה מקומות משוו הפוסקים ספק דרבנן לס"ס דאורייתא וא"כ לשמואל ספק בדרבנן ג"כ אסור עכד"ה הרי שרעק"א רק מיישב הסוגיא ואינו בא לומר לדינא, ואדרבה לדינא נקטינן דספק דרבנן שעיקרו מה"ת הוא ג"כ לקולא, וכמוש"כ המל"מ פ"ד מהל' בכורות והשער המלך ריש הל' מקוואות (דהגם דעל קצת ראיות של המל"מ מפקפק השער המלך סוף כל סוף מודה לדבריו ומביא מספר כהונת עולם על הל' ריבית סי' קעג שהמל"מ פה אל פה אמר לו ראי' זו שהביא השער המלך יעו"ש) ומה שכתב משמואל דס"ס בע"ז אסור, לדינא קיי"ל ביו"ד סי' ק"מ כרב דס"ס בע"ז לדינא אסור, באופן

שלדינא שפיר מודה הגרעק״א שיכולין להקל מצד תוס׳ זו וע״כ אין שום איסור בא מרעק״א זו כלל.

### שי׳ הט״ז דספק תקרובת אוקמינן אחזקה שהוא מותר

**ועוד** ידועין הן הטו״ז בסי׳ קמ״א סק״ב שכתב וז״ל ונראה דאע״פ דספק עבודת כוכבים לחומרא, מכל מקום כל שיש סברא להתיר ולאיסור ראוי להקל, דקי״ל בכל דוכתא דלא מחזקינן איסורא מספק ואין מחמרינן מספק, אלא במקום דאתחזק איסורא כבר, ע״כ כיון שיש סברא דלנוי עשוי אין מחזקינן להאי סברא לודאי, כיון שיש לה סיוע מכח לא מחזקינן איסורא, אבל בכפרים דאין דרך לעשותה לנוי, אז האי סברא דלעבודת כוכבים נעשה הוא בשוה עם הצד ההיתר, דלשניהם יש ריעותא דלאיסור יש סתירה דאין מחזקינן איסור, ולהיתר יש סתירה דאין דרך לעשותה לנוי, הוה שניהם שוין ומספיקא אזלינן לחומרא בעובד כוכבים עכ״ל הרי דסובר דמתי אזלינן לחומרא זהו בנוגע להאדם בהנהגתו דספק דאורייתא או דעכו״ם הוא לחומרא שצריך לנהוג בו איסור, אבל על חפץ לומר עליו שאסור מספק כל זמן שלא איתחזק איסורא בחתיכה ובחפץ ראוי להקל, וא״כ ה״ה כאן שיש כמה צדדים להקל שאינו נאסר השערות וממילא מספק לא נאסרוהו (וסברת הט״ז הוא לכאורה אף אם ספיקא דאורייתא הוא ע״ז אפ״ה מיקל מספק וזה צד להתיר אף לשאר ראשונים דאיסור הנאה דתקרובת הוא מה״ת)[1].

### אם שייך בנידון דידן הפסד מרובה

**ועוד** כתב שם הת״ח הנ״ל דהתבואות שור מיקל כהתוס׳ דב״ק דהוא מדרבנן רק במקום הפסד מרובה, וזה שייך רק אל מה שנוגע על העבר לאותן הפאות שכבר נקנו שאין צורך לאבדם, אבל מה שנוגע על העתיד לקנות לכתחלה לא שייך כלל היתר זה עכ״ד הנה הבנין שלמה סי׳ מז והאבני נזר בחיו״ד סי׳

---

1. ואין להקשות על הט״ז דשמא נימא דאיתרע חזקה וא״א לאוקמי על חזקת קמא, עיין חזון איש ביו״ד סי׳ רט״ו בחידושיו למס׳ נדה ריש פרק כל היד בד״ה נראה (דף רס״ז) דאייתי דברי רמב״ן ועוד ראשונים דתינוק שנגע בודאי בעיסה וספק אם התינוק טמא דלא מהני חזקת טהרה של העיסה משום שוודאי נגע, וכתב שם החזו״א דדוקא משום שכלפי ספק התינוק יש רוב שטמא, הא אילו היה ספק היה מועיל חזקת העיסה אע״ג דוודאי נגע, והוכיח כן מכמה דוכתי והראי׳ היותר גדולה הוא אלמנת עיסה, דוודאי נבעלה לספק חלל, ואפ״ה מהני החזקה להתירה בכתובות יד., ונודע הקושיא מאשת חרש ביבמות קיד., דאיהי ספק פקח ספק שוטה וספק אי מהני קידושא והבא על אשתו באשם תלוי, ואמאי לא מוקי לה אחזקה, ואע״ג דודאי בא עליה, ומאי שנא מאלמנת עיסה, ועיין בשו״ת חמדת שלמה באבן העזר סי׳ י״ח שהנתיה״מ תי׳ דיותר שכיח שהוא שוטה ועיי״ז עוד בתשו׳ חמד״ש סי׳ י״ט.

וגם במחלו׳ הראשונים דאייתי הש״ך בסי׳ נ׳ אם נשמט הגף קודם שחיטה והוי טריפה או אח״כ, דעת הרשב״א בשם רבינו יונה, דלא מהני בה חזקה כי אם היכא שיש רגלים לדבר להקל הא לאו הכי לא, ודעת התוס׳ דבכל גוונא אזלינן בתר חזקה, והכריע הש״ך דבדליכא הפסד מרובה יש להחמיר כשיטת הרשב״א, מיהו מהתבואות שור בסי׳ כ״ט מבואר, דכל הך דינא דהרשב״א הוא רק בחזקה של טריפות דהוה חזקה מכח רוב, וע״כ לא מהניא באיתרע דהא נפקא מרובה ואי״ז נוגע לחזקה ודאית, וכ״כ החזו״א ביו״ד סי׳ ד׳ סק״ז וסי׳ י״ב סק״א, דכל דינא דהרשב״א דבאיתרע ל״מ חזקה משום דבאה מכח רוב, וע״כ בענינינו בשערות בע״ז דברי הט״ז קיימין וברורין, דאף בספק השקול דאיתרע עדיין שייך לאוקמי אחזקה ואינו אסור.

שכ"א ס"ל לפשיטות דצערא דגופא הוא יותר מחומש שבנכסיו, וע"כ למצות עשה כמו שיותר מחומש שבנכסיו אי"צ להפסיד, ה"ה אין מחויבין לצער גופו לכך, וכו"ע מודה דחומש שבנכסי אדם נחשב להפסד מרובה, וא"כ בגמ' ברכות דף כ. מבואר דמפני כבוד הבריות דחו ל"ת שבתורה, וא"כ הרבה מהנשים דידן החרדים שיש כבר הרבה מתירים שהולכים עם פאה נכרית ולשנות מציאות ללבוש פאה סינטטי הוא להם בגדר כבוד הבריות, וא"כ לאסור ללבוש פאה נכרית אלו הוא בגדר הפסד מרובה, אפילו מכאן ואילך, שמתיר התבואות שור והכל לפי הענין, ועוד שמענו ששידוכים נתבטלו ושלום בית נהרסו אז פשוט שזה הפסד מרובה. אלא כל זה אם נניח שיש חשש, ונאסור כל הפאה נכרית דכולם בני חששא הוא, וא"כ י"ל כנ"ל, אבל כהיום ששמענו שיש עכ"פ הכשר מצד הגאון רבי מרדכי גראס שליט"א שלדעתו מה שנותן ההכשר אינם משם, וא"כ אינו נוגע דברינו דשפיר יש עכ"פ שערות כשירות ואין הפסד מרובה דייקא על שערות הנ"ל והבן.

**ומש"כ** שם עוד דהתבואות שור מיקל רק בצירוף היתר דגוים שבזמנינו לאו עובדי ע"ז הם, אבל בנידו"ד כל הרבנים סוברים דההודים הם מינים אדוקים בע"ז, הארכנו לעיל דהתבואות שור בעצמו סי' ב' סק"ג מיקל אפילו אנשי הודו ושפיר שייך כל ההיתר אצלינו.

### בדעת הש"ך דמחמיר שכל שנכנם לע"ז אסור בהנאה לבעל נפש

ז) אבל מה שעומד לנגדינו הוא דעת הש"ך בסי' קל"ט ס"ק שמביא דעת הרמב"ם דכשמכניסין שום דבר למקום העבודה נאסר הדבר בלי שום תקרובת, ומסיק מהב"ח דבעל נפש יחמיר, וא"כ הכי נמי השערות מניחים להכלי לשם ע"ז, מיהו לפימש"כ בסק"ד דהתגלחת אינו נחשב כלפני הע"ז, וא"כ אין כאן איסור דהרמב"ם (ואפילו במקצת שמכניסין לפניה ממש יכולין להתיר מטעם ביטול ברוב וכל דפריש ואכמ"ל) וגם לפי הקולא שאין כאן ע"ז בימינו בסק"ה אין כאן איסור להרמב"ם.

**ובר** מן דין החזו"א בסי' נ"ו סקי"א כתב שדברים אלו תמוהים מאד דזהו נגד סוגיית הש"ס, דאפי' במקום עבודתם בעינן כעין פנים, וכוונות הרמב"ם על כרחך רק מדין נוי, דלזה אי"צ תנאי כעין פנים, וכיון שרק מדין נוי נאסר מהני ביטול, ומכירתן לישראל זהו ביטולן, כדפסק הרמ"א בסי' קמ"ו ס"ח, ובאמת כדברי החזו"א בפי' דברי הרמב"ם כתב להדיא בריטב"א, דרק מדין נוי אסר הרמב"ם, גם בהשמטות לספר יוסף דעת (להגרי"ש נתנזון זלה"ה) כתב דוודאי גם הב"י לא חשב שדבר שאינו קרב לפנים נאסר מדין תקרובת, ומש"כ דבמקום עבודתה נאסר מדין תקרובת או משמשין, היינו כל חד כדינו, ודבר הקרב בפנים מדין תקרובת, ואם לאו מדין משמשין, ורק בנרות כתב דאין ביטול דחשיבי כעין פנים מצד הדלקת המנורה, וע"כ יש להם דין תקרובת דל"מ בהו ביטול, ויעו"ש ביוסף דעת שהוכיח כן מהמגיד משנה, דאין כוונות הרמב"ם משום תקרובת, הרי לנו דאף להרמב"ם שערות דאינם כעין פנים אף במקום עבודתה אסירי רק מדין נוי ומהני להם ביטול עכתו"ד וכיון שמצינו ב' גדולי האחרונים אחר הש"ך שמקילין אף להרמב"ם וגם בראשונים שהוא הריטב"א לומד כן בדבריו שפיר

יש להקל בדבר שחומרתו אינו אלא לבעל נפש.

**אם המציאות הוא שרוב שערות הם מהודו**

**ח)** ובר מן דין מה שנקטו בהשאל׳ כעת דדבר ברור הוא כשמש שרוב שערות מוצאם הם מהודו מבית ע״ז זו, וע״כ אין לנו ההיתר שהשתמש בו הגאון הגדול ר׳ מנדל שפרן שליט״א בתשובתו מט׳ אדר ב׳ שנת תשס״ה, שהאריך להוכיח ממסמכים שא״א להזדייף, שרוב השערות אינם משם, ויש להתיר מטעם ביטול ברוב או כל דפריש, התחלנו קצת לחקור, וכל רואה ישתומם שעדיין אינו מוכרח כלל שרוב השערות הם משם אדרבה מסמנים של ה״יו ען״ יוצא דשער היוצא מהודו הוא 4,870,011 וזהו משנת 2018 למספרם.

**ומהשער** הנגזז בטירופולו בבית ע״ז ביום רגיל הוא 700-900 ק״ג שבשנה הוא ככל היותר 328,500 ק״ג שהוא בערך חלק אחד מחמשה עשר מכל שערות הודו וזהו לפני הניכוים של שער שמשתמשים בו לתעשיית כמקילים שונים (שבערך חצי שער הנגזז בטיראפולי משתמשים בו לזה) שכל זה הם אומרים בפי׳ באתריהם ואפשר לברורי זה בניקל.

**אלא** שיש להעיר דשער רומי, (ורומי נקרא שער שנגזז מהנשים עד השורש שהם שערות הארוכות שעושים הפאה נכרית) שזהו עיקר מה שעושים הפאה מהם, יש לדון דעיקר מוצאם הוא רק בבית ע״ז ששם מגלחים כן, וע״כ מנא לן שרוב השער רומי אינו משם, וע״כ נאמר והנה שער רומי יש שבע מדינות שמספיקים אותו חוץ מהודו שהם אינדיע, טשיינע, וויעטנאם, מיינאמער, וועגעזועלא, פילפינס, טוניזיע, לעמבאדיע, והבודק יראה שהרבה משער רומי בא מאתר שהם עניים שמוכרים שער, או בגניבה, או בכפי׳, ואין הבעה״ב של התעשיית רוצין לגלות הכל, שכהיום הוא לשמצה שנוהגים כן, ויש תעשיית של גוים שמשבחין עצמם שאינם קונים רק מהודו ששם מגלחין מרצונם, ואפשר לברורי כמה שהם נוטלים משם לצרכיהם, ולברר לפי״ז כמה הוא הנשאר אם הם רוב או לא, אבל עכ״פ להפוך עולם בלי לברר קודם, ואומרים בלי שום ספק שרוב שער הוא משם הוא דבר פלא, ועכ״פ ספק שקול בודאי יש כאן שיתכן שבכלל אין מגיע אצלינו שערות הודו אלו, והוא סמך גדול להישען להקל בצירוף כל הנ״ל כעת.

**[וזאת** צריך אני למודעי דבמקום שיש חילול ה׳ אין חולקין כבוד ובכל האסיפות הפיצו קונטרסים לאיסור, ובתוכם קונטרס ממחבר קונטרס פאת קדמה על תשובות הגאון הגדול מוה״ר חיד״א ווייס שליט״א, וסיים שם הכותב דשוחד יעוור עיני חכמים, אפילו צדיק גמור אם לוקח שוחד יעוורו עיניו וע״כ ראוי לעורר שלהרב הגאון יש קרובי משפחתו שעוסקים במכירת פאות (משפחת רייסנר, סלון הפאה, בני ברק, אחד מגדולי מביאים שיער לארץ ישראל והם עוסקים בשיער שלוקחים ישר מהודו) וע״כ לא נכנס לדון בסוגיא זו כשאר גדולי ישראל שנכנסו לעיין בסוגיא זו לברר מהו רצון השי״ת, אלא נכנס למצוא היתר לעסק של קרובי משפחה ששווה מליוני דולער, ולכן יש לו נטיה רק למצוא היתר עכ״ד והנה בעצם הרב הקונטרס פאת קדמה כתב קונטרס ומראה עצמו כת״ח ולבסוף מעיד על עצמו שהוא עם הארץ מדאורייתא ומדרבנן, ומבזה

תלמידי חכמים כלוקחים שוחד, הרי כל בר דעת יודע דשחד הוא דין בב"ד בחושן משפט אבל ביו"ד חכם רואה לעצמו טריפה ואיסורים ואין בו משום איסור שוחד אפילו כשהוא נוגע, דמה שנוגע בינו לבין קונו לא חיישינן לשוחד, ואם יש לו פלוגתא לדינא הלא מעולם לא שמענו שגדולי ישראל היה מקנטרין את בעלי פלוגתתם דיש להם נגיעה, והם פסולים, הלא בשאלת הגט בע"כ בנודע ביהודה אבן העזר קמא סי' ע"ה וכו' עם הגאון הדור ר' איציקעל המבורגער זי"ע דכידוע שהמעשה היה עם קרובו בן אביו ונכנס בעובי הקורה להתיר, ומעולם לא העיז אדם לומר שר' איציקעל האמבורגער לוקח שוחד, והוא נוגע אי"ז אלא חילול וזילותא בדרבנן שזה נקרא אפיקורס בגמ' סוטה ואם היה אדם פרטי ממילא אבל בכל האסיפות לפרסם זה המכתב כאילו זהו כתב כשר הראוי לסמוך עליו בודאי צריך למחות ועל זלזול ת"ח הגדול, והרי ע"ז הוא מג' עבירות חמורות אבל המבזה חבירו ברבים הוא ג"כ כמו כן מג' עבירות חמורות וכדי להחמיר בע"ז בא להקל עי"ז בשפיכות דמים. אתמהה! אי"ז אומר אלא דרשוני והי"ת יגדור פרצותינו ולא ישמע עוד שבר בגבולינו].

הוכחה דתקרובת הוא רק כשמקריבין לע"ז ולא כל מה שנעבד לע"ז נחשב כתקרובת

**ושם** בסי' ב' חידש (הפאת קדמה) דבר מופלא מאד, דעצם עבודה כעין פנים אוסרת החפץ אפי' בלי נתינה או הקרבה, והוסיף לבאר באות י"ד שמספיק בזה כשעצם המעשה נעשתה במצות הע"ז וא"צ שתהא הע"ז חפצה בכך, ומסיים אחר כל הקונטרס וז"ל עיקר הבירור אם המעשה הגילוח נחשב למעשה עבודה לע"ז זו ואם הוא כן נחשב למעשה עבודה פשיטא שהשיער נחשב לתקרובת ע"ז ע"כ.

**הנה** מה שכתב שאי"צ שע"ז חפצה בכך נסתר מהרשב"א בע"ז נא: וז"ל שאינה נקראת תקרובת אלא דבר שאוחזין בחוקי הע"ז שלהן "שהיא חפצה בכך בזריקתן לפניה או בהנחתן לפניה" עכ"ל.

**ומש"כ** שעצם העבודה כעין פנים אוסרת החפץ אפי' בלי נתינה או הקרבה זה נסתר מכמה סוגיות הש"ס.

**א.** לר' יהודה בן בתירה בחולין מא. ובע"ז נט. המנסך שלא בפני ע"ז אינו נעשה תקרובת, ולפי דבריו אמאי לא הרי עשה בה עבודה לע"ז כמבואר בתוס' חולין מ. ד"ה לפני' ע"ש בתוס'.

**ב.** בחולין לט. ובזבחים י. ובסנהדרין דף ס: בסוגיא דמחשבין מעבודה לעבודה, ריש לקיש אומר מותרת אין מחשבין מעבודה לעבודה, ובסנהדרין סא. קאמר הגמ' עד כאן לא קשרי ר"ל אלא בהמה, אבל גברא בר קטילא הוא, מידי דהוה אמשתחוה להר, הרי דעשה עבודה גמורה ומחויב מיתה ואינה נעשה תקרובת.

**ג.** בסוגיא דשחט בהמת חבירו לע"ז דלא נאסרה הבהמה דלצעוריה קא מיכווין, ולכאורה צ"ע למה לא נעשה תקרובת דהרי הוא עבודה גמורה וחייב מיתה, כמו שכתב בהגהות מיימוני בדעת הרמב"ם הל' ע"ז פ"ג ה"ו והמנ"ח מצוה כ"ו אות א' ועיין בכל זה בחי' ר' שמעון שקאפ סי' כ"ב בענין אין אדם אוסר דבר שאינו שלו, שכתב דעצם העבודה אינו עושה תקרובת רק הרצון שיהיה הבהמה תקרובת

בהשחיטה עושה אותה תקרובת ואם מכווין לצעוריה או מאהבה או מיראה לא נעשה תקרובת.

**ועוד** יותר עיין בר״ש כלאים פ״ז מ״ד דמחלק בין העושה מלאכה במי חטאת ובפרת חטאת דאוסר דבר שאינו שלו והק׳ א״כ למה בע״ז אינו אוסר ומחלק וז״ל אלא כל הני טעמא דגבי ע״ז ״לא שמיה תקרובת ע״ז״ כיון שאינו שלו עכ״ל וכן כתב הרא״ש שם והיינו שאף שעושה מעשה ע״ז מ״מ כיון שאינו שלו אי״ז הקרבה דאינו מקריב שום דבר לפניה, הרי דתקרובת צ״ל שמקריב דבר לפניה וכעי״ז מבואר בשו״ת חת״ס חלק ז סי׳ מ׳ בד״ה ונ״ל.

**ד.** וברש״י במסכת יבמות דף קג: בד״ה של תקרובת עכו״ם שהקריבוהו ומסרוהו לפניו לשם דורון ועיין בבית שמואל באבן העזר סי׳ קס״ט ס״ק כ״ג שפי׳ דרש״י מיירי ששחט הבהמה לשם כך להקריב המנעל לשם דורון וא״כ גם לרש״י אע״פ שזבח לע״ז לא נעשה תקרובת אלא אם כן נתכוין להקריב המנעל לדורון ומש״כ הבית שמואל שהוא דוחק הוא משום שנתקשה אמאי לא פירש״י כפשוטו ששחט הבהמה לע״ז ובהעמק שאלה פרשת מצורע פ״ח אות י״ט פירש הנצי״ב ברש״י שקיצען מתחילה לכך שקיצץ העור ליתן הסנדל לדורון לע״ז וכנ״ל.

**ומה** שמביאים ראיה מאבן האזל פ״ג מע״ז דבשחיטה לע״ז נאסר הבהמה כתקרובת אפילו שאין בדעתו להכניסו לע״ז מ״מ בוודאי מודה שצריך עכ״פ שיהיה כוונתו בשחיטה שרוצה שע״י מעשה זו יעשה הבהמה תקרובת ע״ז וגם לא אמרו רק על בהמה שהוא בעצם דבר הקרב בפניך אבל חפץ שידוע בחוק ע״ז שלהם ששונא מקלות וישברו המקל לעובדה בכך היהיה הדבר ההוא נחשב לתקרובת ועכ״פ מכל הני מקומות לעיל מוכרח הדבר שאין בעבודה לע״ז דין תקרובת רק תקרובת הוא דין חדש שצריכין שע״ז חפץ בכך ויכוין העובד להקריבו לפניו שזהו גופא ההקרבה משא״כ כשאינו שלו אינו מקריב כלום וכנ״ל.

## העולה מכל הנ״ל

**וע״כ** לדינא מכל הנ״ל כעת נוטין הדבר להתיר שערות אלו שאין בהם דין תקרובת ע״ז לאוסרם בהנאה, מיהו עיין בריטב״א בע״ז נא: בד״ה ולענין לחם אונים שכתב דמה שמניחים אותם בפני ע״ז אינו בדרך תקרובת כלל אלא כמי שנותן לה פרס לכומריה הלכך הרי הן מותרין למי שלא נזהר מפת של גוים וכן דעת מורי הרא״ה ז״ל וכן נהגו ברוב המקומות וכן נראה ודאי להלכה, ועם כל זה שומר נפשו ירחק מהם אבל נרות שעווה שאין כאן כעין פנים כלל ואין איסורן אלא מדין נויין ומשמשין וכבויין או מכירתן זהו בטולן ואין לפקפק בזה כלל עכ״ל ושערות אלו הואיל שנקרבו לשם ע״ז לתקרובת אלא שלא חל עליו איסורו של תקרובת הרי״ז דומה להלחם שכתב הריטב״א דמ״מ שומר נפשו ירחק מהם ולא כנרות שהרי הוא מותר לגמרי וכנראה שטעמו של הגאון הגדול מוה״ר החיד״א ווייס שליט״א שהתירו לגמרי אפי׳ לבעל

נפש הוא מפני שבשו"ע סימן קל"ט ס"ח מתיר לגמרי לחם אונים אלו ולא מובא בפוסקים להחמיר על בעל נפש, וע"כ נוטין הדבר שהוא מותר לגמרי.

**ט)** וזאת למודעי שכל זה כתבנו לברר בענין השאלה של תקרובת ע"ז, אבל באמת על עצם הפאה נכרית ע"ז לא כתבנו היתר, שידוע דמרן הדברי חיים ח"א יו"ד סי' ל' כתב שהיא מנהג אפיקורסים, והעובר לוקה מה"ת משום לא תלכו בחוקות הגוים וכתב שם וז"ל כפי ששמעתי אז שבימי מו"ח ז"ל לא נמצא בכל מדינות אשכנז שום אשה חשובה לילך בשערות ובפאה נכרית, רק מנקלי העם ופחותי ערך ורק בעוה"ר מקרוב נשתרבב המנהג הזה מן האפיקורסים וע"כ הגם שנוהגים כהיום ללובשו, וכידוע ממרן הקדוש מהר"א מבעלזא זי"ע, דאחר המלחמה המוכן ללבוש פאה נכרית הוא ג"כ טוב (ואיני זוכר הלשון), אבל עכ"פ מה שנעשה כהיום שעושין ממש כמו השערות בלי שום שינוי וכו' וכו', ע"ז בודאי צריכין להעיר, וכמדומה שעל טענה זו כמעט שאין עליה תשובה להיתר, ובודאי ע"ז צריכין להאיר ולהזעיק בדרך רצוי ומקובל, שנתפשטה כהיום בלי שום פקפוק ואין פוצה פה ומצפצף, עד מי שאומר דבר נחשב כקיצוני, ומה שבידינו לעשות, הוא להתפלל אל הי"ת, שיביא רוח טהרה ממרום, ונוכל לקיים כל התורה בפרטיה ובדקדוקיה בהידור, לעשות נח"ר לפניו, בנערינו, ובזקנינו, נשינו, וטפינו, ויתגדל כבודו יתברך וכבודן של ישראל, ונזכה לביאת משיח ברחמים ובניקל בב"א.

**יתר המאמרים בענין זה יופיע בס"ד בקובץ הבא.**